

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 43.

Onsdagen den 5 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Herr statsrådet *Sandler* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 425, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjda stipendier för elever vid folkskoleseminarier jämte en i ämnet väckt motion.

Anslag till stipendier åt elever vid folkskoleseminarier.

I en den 5 mars 1920 till riksdagen avläten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 245, hade Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för beredande av höjda stipendier under år 1921 åt elever vid folkskoleseminarierna anvisa på extra stat för nämnda år ett förslagsanslag, högst, 125,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *E. Moberger* väckt motion (nr 364), däri hemställts, att riksdagen måtte dels för beredande av höjda stipendier under år 1921 åt elever vid folkskoleseminarierna anvisa på extra stat för nämnda år ett förslagsanslag, högst, 290,000 kronor, dels för samma ändamål på tilläggsstaten för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst, 136,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angivna skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) vad anginge 1921 års stat, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Mobergers berörda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, för beredande av höjda stipendier under år 1921 åt elever vid folkskoleseminarierna anvisa på extra stat för nämnda år ett förslagsanslag, högst, 125,000 kronor;

b) vad anginge 1920 års tilläggsstat, i anledning av herr Mobergers berörda motion för enahanda ändamål under höstterminen 1920 anvisa på tilläggsstat för nämnda år ett förslagsanslag, högst, 55,000 kronor.

Anslag till
stipendier åt
elever vid
folkskole-
seminarier.
(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *U. O. B. Olsson* och *O. H. Waldén*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag skall icke länge upptaga kammarens tid med denna genom beslut i andra kammaren för i år redan förklarade sak. Jag vill endast fästa kammarens uppmärksamhet på att det är ett synnerligen billigt krav, överstyrelsen här har framställt till Kungl. Maj:t, men som Kungl. Maj:t icke denna gång har ansett sig kunna upptaga. Kravet är helt enkelt, att seminariestipendierna skola höjas till i genomsnitt 300 kronor per år. Även om detta krav bifölles, skulle de blivande folkskollärarna ändå komma i en sämre ställning än t. ex. folkhögskolornas elever i fråga om stipendier, och dessa elever ha sannolikt icke heller de för mycket i fråga om stipendier från statens sida. Därtill kommer, att lärarutbildningen har blivit i proportion bra mycket dyrare än den begärda stipendieförhöjningen. På detta stipendiebelopp, 300 kronor, kan ju en blivande folkskollärare icke leva ens två månader. Med hänsyn till penningvärdets fall är det således synnerligen berättigat, att stipendiebeloppet höjes åtminstone till vad överstyrelsen här har begärt. Därtill kommer svårigheten att nu få folkskollärare här i landet. Vi bygga nya folkskoleseminarier, vi offra stora omkostnader för möjligheten att utbilda folkskollärare, och inga folkskollärare få vi, åtminstone icke alls i proportion till vad behovet påkallar. Denna lilla stipendiehistoria hade väl i det fallet icke gjort så mycket; men något skulle den kanske ha gjort.

Ja, herr talman, jag får på grund av vad jag sagt yrka bifall till reservationen, fast mina förhoppningar om att kammaren skall tillmötesgå denna min anhållan icke äro så stora.

Herr Bergqvist: Herr talman! Jag skall för min del skänka allt erkännande åt det förslag, som föreligger i herr Mobergers motion och sålunda även i vad den siste ärade talaren yttrat. Men då Kungl. Maj:ts förslag i alla fall innebär inemot en fördubbling av stipendierna åt eleverna vid folkskoleseminarierna, ha därmed ändå gjorts ett ganska stort steg framåt, och då utskottet tillmötesgått motionären så tillvida, att det, gentemot vad Kungl. Maj:t föreslagit, har upptagit på tilläggsstaten för år 1920 ett belopp av 55,000 kronor för att seminarieläverna skulle få höjda stipendier redan för höstterminen 1920, synes det mig, som om utskottet ändå har behjärtat saken och sökt tillmötesgå så långt som möjligt.

Det har framhållits av den ärade talaren, att frekvensen vid våra seminarier har visat sig vara i avtagande, och det är sant, att så har varit fallet under krisåren, men de allra sista åren har frekvensen förbättrats, och det är att hoppas, att när mera stabila förhållanden inträda, tilloppet till våra seminarier skall bli fullt tillfredsställande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pers: Ja, herr talman, jag har här icke heller något annat yrkande, men jag vill icke låta punkten gå utan att uttala den önskan, att Kungl. Maj:t till nästa riksdag upptager till prövning frågan, om man icke skall kunna få höjda stipendier i enlighet med motionärernas önskan. Fördyringen av studierna för folkskollärare och folkskollärarinnorna har gjort, att det snart icke går an att fullfölja vad som hittills varit tradition, nämligen att fattig medellös ungdom har kunnat ägna sig åt den här banan. Det har blivit så dyrt, att den, som icke har medel eller anförvanter, som kunna ekonomiskt hjälpa, icke kan tänka på att på den här vägen vinna sin förkovran och gagna landet. Det är därför en angelägenhet, som är synnerligen viktig, att, som sagt, stipendierna förhöjas så, att någon lätnad inträder i studiekostnaderna, och att fattigt folk fortfarande kan ägna sig åt folkskollärarkallet.

Anslag till stipendier åt elever vid folkskoleseminarier.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens småskoleseminarier jämte en i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av asylbyggnad för vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte m. m.

Anslag till viss asylbyggnad.

I en till riksdagen den 5 mars 1920 avlåten proposition, nr 318, vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels till uppförande vid vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte av en asylbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Th. Kellgren uppgjorda ritningar bevilja ett belopp av 510,000 kronor samt därav anvisa på extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 50,000 kronor;

dels ock medgiva sådan avvikelse från den år 1916 godkända planen för arbetshemmets uppförande, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr A. Petré väckt motion, nr 297, däri

*Anslag till
viss asyl-
byggnad.*
(Forts.)

hemstälts, att den för uppförande av en asylbyggnad, på sätt i förenämnda proposition vore föreslaget, beräknade byggnadssumman, 510,000 kronor, i enlighet med vad byggnadsstyrelsen föreslagit, måtte så fördelas, att ett belopp av 200,000 kronor anvisades på tilläggsstat för år 1920 och ett belopp av 310,000 kronor å extra stat för år 1921.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av angivna skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) till uppförande vid vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte av en asylbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Th. Kellgren uppgjorda ritningar bevilja ett belopp av 510,000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Petréns berörda motion, i vad den beträffande 1921 års stat skilde sig från nämnda förslag, av detta belopp anvisa på extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 50,000 kronor;

c) avslå herr Petréns motion, i vad den avsåge beredande av medel å 1920 års tilläggsstat;

d) medgiva sådan avvikelse från den år 1916 godkända planen för arbetshemmets uppförande, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 5 mars 1920 angivits.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *H. M. Bäckström, C. G. Ekman, O. U. B. Olsson, K. A. Tengdahl, A. Pers. O. H. Waldén, W. Bäckström, O. Nilsson* i Örebro, *J. Jönsson* i Slätåker, *A. Mossberg, K. A. W. Björck* och *A. E. Åkesson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) —————

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Petréns berörda motion, i vad den avsåge 1921 års stat, av detta belopp anvisa på extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 200,000 kronor;

c) —————

d) —————

Herr *Bäckström*: Som kammaren behagade finna, är vid detta utlåtande fogad en reservation av 12 ledamöter av statsutskottet, d. v. s. jämnt hälften. Att jag sålunda står här som representant för reservanterna och icke för utskottet, beror på den förseglade sedeln. Det är min fasta övertygelse, att, om lotten varit oss gunstig, det visst icke blivit 12 reservanter; ty så deciderad var nog icke uppfattningen på den andra sidan.

Jag tillåter mig, att med några ord klarlägga, vad saken gäller. Riksdagen beslöt år 1914 att i Lund uppföra en anstalt för blinda med komplicerat lyte. Detta bygge har blivit fördröjt och fördyrat såsom andra byggen i dessa tider, så att vi i onsdags beviljade ett slutanslag i avsikt att fullborda detsamma. Det beräknas bliva färdigt år 1921, i mitten på året. Av kostnadsskäl uteslöts ur byggnads-

planen den asylbyggnad, som det nu är fråga om. Om behovet av denna asylbyggnad föreligga icke några meningsskiljaktigheter, ty både statsutskottets majoritet och reservanterna äro överens om att man icke kan komma ifrån denna byggnad på 510,000 kronor. Meningsskiljaktigheterna gälla endast, i vilken takt byggnadsarbetena skola bedrivas. Den ena utskottshalvan har ansett, att man av finansiella skäl bör bedriva detta asylbygge litet långsammare och har för detta ändamål tillstyrkt ett anslag på 1921 års stat av 50,000 kronor. Den andra utskottshalvan, reservanterna, har ansett, att sådana omständigheter föreligga, att man bör påskynda byggandet och har därför tillstyrkt ett anslag av 200,000 kronor på 1921 års stat i avsikt att få resten på 1922 års stat, då allt skulle vara färdigt. Vår motivering för detta förslag ligger däri, att det synes önskvärt att icke göra ett avbrott i byggandet där nere, vilket måste verka hämmande och störande på anstalten. Styrelsen för ifrågavarande anstalt anför, »att det icke skulle bli något verkligt lugn inom anstalten, om uppförandet av asylbyggnaden skulle fortgå efter det att inflyttningen i de nya byggnaderna ägt rum. Hela planeringsarbetet av tomten skulle också därigenom hindras, och en stor del av densamma behöva avstängas för de blinda». Skolöverstyrelsen understryker i sitt uttalande »vikten och nödvändigheten av asylbyggnadens uppförande samtidigt med övriga byggnader».

Herrarna äro ju ganska vana att läsa utlåtanden, och jag förmodar, att ni se, att den motivering, som styrelsen här anför, bär inom sig sanningens prägel. Det är uppenbart, att det skulle skada denna oundgängliga anstalt om man först skulle nödgas föra den redan påbörjade delen av bygget till slut och så låta ett år gå, innan man begynner med den återstående delen.

Då det sålunda här icke är fråga om att bygga eller icke bygga utan endast fråga om den takt, i vilken byggandet skall bedrivas, och då det synes vara goda skäl att icke dröja utan att söka få byggnadsarbetena färdiga så samtidigt som möjligt, och då slutligen vältagare tungor är min förmått andra kammaren att taga denna reservation utan votering, hoppas jag, att även första kammaren vill bifalla reservanternas förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr Bergqvist: Jag skall inskränka mig till att utan vidare motivering yrka bifall till utskottets hemställan, vilken sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag i ärendet.

Herr Pers: Jag vill fästa uppmärksamheten på denna anstalts inre arbete, som också står i ett visst förhållande till den här byggnadsfrågan och till de flyttningar, som få lov att äga rum. Anstalten jämte asylen är nu förlagd i Vänersborg, och det är givet, att anstalten och asylen stå i ett växelförhållande till varandra. Det måste givetvis äga rum ett samarbete mellan dem, liksom även tillsyn över båda måste utövas av styrelsen. Jag har haft tillfälle att gå igenom den här anstalten och blev frapperad av det välsignelserika arbete,

Anslag till
niss asyl-
byggnad.
(Forts.)

*Anslag till
niss asyl-
byggnad.
(Forts.)*

som utföres uti densamma. Det slog mig också, vilken uppoffrande kärlek som måste utövas för att vårda dessa arma, men också vilka genomtänkta metoder och vilken uthållighet som fordras, för att ett gott resultat skall kunna åstadkommas. Jag har den uppfattningen, att det skulle vara mycket skadligt om anstalten skulle arbeta på två håll, i Vänersborg och i Lund, under någon tid. Vad som har gjorts, att jag anslutit mig till reservationen är just synpunkten av vikten av att förkorta detta arbete på två skilda håll så mycket som möjligt, och när det endast är fråga om att lämna anslag ett år tidigare eller senare, förefaller det mig, som om det bör kunna vara lätt för denna kammare att ansluta sig till det beslut, till vilket medkammaren har kommit, och yrkar jag följaktligen bifall till reservationen.

Herr Petré n, A l f r e d: Herr talman! Till de goda skäl för reservanternas hemställan, som redan blivit anförda, skall jag be att få föga ännu ett par, som icke blivit framhållna. Det ena är det skäl, som framhållits av byggnadsstyrelsen i dess utlåtande beträffande denna fråga. Nämnda styrelse har betonat, att det från teknisk och ekonomisk synpunkt vore synnerligen lämpligt och fördelaktigt, om denna sista byggnad i det komplex, som riksdagen har beslutat för här ifrågavarande ändamål, skulle kunna uppföras samtidigt eller åtminstone delvis samtidigt med de övriga byggnaderna. Det skulle nämligen innebära en ekonomisk vinst, om en hel del arbeten, såsom t. ex. körslor, framdragande av ledningar m. m. kunde för denna byggnad ske ungefär samtidigt som för de övriga. Detta skulle alltså efter byggnadsstyrelsens uppfattning medföra någon besparing i själva byggnadsanläggningen och skulle alltså även ur den synpunkten vara av betydelse.

Till sist ber jag att få framföra också en annan synpunkt, nämligen den, att det är av synnerligen stor vikt, att anstalten i sin helhet fortast möjligt flyttas till Lund, så att det icke behöver riskeras, att endast en del av anstalten blir flyttad dit, medan den nuvarande förståndarinnan, som redan för några år sedan uppnått pensionsåldern och vilkens hälsa understundom varit vacklande, ännu har krafter att kunna arbeta, när det då skulle kunna bli nödvändigt att nedlägga den nuvarande asylen och hemsända barnen till sina kommuner, till dess den nya asylen i Lund bleve färdig.

Jag vådjar därför nu till kammaren att fatta samma beslut, som redan är fattat i andra kammaren, och yrkar bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneförbättring åt lärarna vid bergskolorna i Filipstad och Falun;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredande av delaktighet för Sverige i Ramsay Memorial Fund;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1921 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till bestridande av kostnader för expeditioner till finska fastlandet och till Åland;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av fonden för krigsfartygs byggande till täckande av merkostnader för vissa ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming m. m.;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av merkostnad för anskaffning av bärgningsmateriel för undervattensbåtar;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av ersättningen till värnpliktig under enskild färd;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande å ordinarie stat av kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m.;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av ytterligare medel för utförande av vissa undersökningsarbeten å Malmöhus slott; samt

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av semester åt föreståndare för navigationsskolorna m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass jämte två i ämnet väckta motioner.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Uti en den 19 mars 1920 dagtecknad proposition, nr 332, vilken blivit hänvisad till förberedande behandling av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

Härigenom förordnas som följer:

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

§ 1.

Utan hinder av vad i § 27 mom 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnplikthänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Konungen för varje truppslag av hären eller tjänst vid marinen närmare bestämmer.

§ 2.

Värnpliktig, som icke önskar komma i åtnjutande av den i § 1 omförmälda minskning av utbildningstiden, äger efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han in kallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Den till grund för förevarande proposition liggande utredningen återfanns dels uti ett den 12 februari 1920 av försvarsrevisionen avgivet betänkande rörande minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass, dels ock uti det propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet jämte därvid fogade bilagor.

Uti förevarande ämne hade framställningar även gjorts i två särskilda inom andra kammaren avgivna, till andra lagutskottets förberedande behandling hänvisade motioner, den ena, nr 182, av herr *M. Chr. Jensen* m. fl., och den andra, nr 388, av herr *C. G. Hammarskjöld*. Uti dessa motioner hade hemställts:

av herr *Jensen* m. fl.: att riksdagen måtte besluta att nedsätta övningstiden i första tjänstgöringen med etthundrafemtio dagar för alla de kategorier värnpliktiga av 1919 års klass, tillhörande härens och marinens olika vapenslag, vilka icke inrymdes i 1919 års urtima riksdags beslut; samt

av herr *Hammarskjöld*: att riksdagen måtte för sin del antaga följande lydelse av § 1 i det av Kungl. Maj:t i förenämnda proposition framlagda lagförslaget:

§ 1.

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnplikthänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning

under det antal dagar, som Konungen med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel i varje särskilt fall finner lämpligt.

Efter överenskommelse mellan stats- och andra lagutskotten hade Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition ävensom förenämnda båda motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Detta utskott hade i förevarande utlåtande på grund av vad däri anförts hemställt.

1:o att riksdagen måtte, med avslag å den av herr Hammarskjöld inom andra kammaren avgivna motionen nr 388, bifalla Kungl. Maj:ts i propositionen nr 332, framlagda förslag; samt

2:o att den av herr Jensen m. fl. inom andra kammaren avgivna motionen nr 182, finge anses besvarad genom utskottets under 1:o) gjorda hemställan.

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Widell, von Sydow, Andersson* i Knäppinge och *Söderhielm* yrkat, att utskottets hemställan under 1:o) bort hava följande lydelse:

att riksdagen, med förklarande att det i Kungl. Maj:ts proposition nr 332, framlagda lagförslag icke kunnat i oförändrat skick bifallas, må, med bifall till herr Hammarskjölds inom andra kammaren avgivna motion, nr 388, för sin del antagna följande

Förslag

till

L a g

om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Konungen med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel i varje särskilt fall finner lämpligt.

§ 2.

Värnpliktig, som icke önskar komma i åtnjutande av den i § 1 omfördälda minskning av utbildningstiden, äger efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning kvarstanna i tjänst-

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

göring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han inkallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt däri meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Reservationer hade vidare avgivits dels av herr von Koch, dels ock av herrar Johan Nilsson, Sigfrid Hansson, Andersson i Råstock och Hagman i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava viss ändrad lydelse.

Herr Widell: Herr greve och talman! Det av departementschefen i anslutning till försvarsrevisionens förslag förordnade sättet för hemförlovning av värnpliktiga i allmänhet av 1919 års klass kan visserligen enligt min mening i åtskilliga fall genomföras utan alltför betydande olägenhet. Men i andra fall måste ett genomförande medföra synnerligt stora svårigheter. Vid vissa truppförband, ja, kanske vid många sådana utbildningsarbetet så gott som omedelbart måste avbrytas, och vid en del särskilt svårt ställda truppförband torde det knappast vara möjligt att ombesörja erforderlig häst- och materialvård. På grund härav har jag jämte några ledamöter av utskottet reserverat oss emot utskottets tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag och yrkat bifall till en annan formulering av lagtexten, enligt vilken Kungl. Maj:t skulle äga hemförlova de värnpliktiga endast i den utsträckning, hänsyn till utbildningsarbetet samt erforderlig häst- och materialvård medgäve. Med hänsyn till det beslut, som andra kammaren redan fattat, skall jag emellertid icke yrka bifall till denna reservation. Andra kammaren har nämligen beslutat bifalla utskottets hemställan vad klämman beträffar. Däremot har andra kammaren beträffande motiveringen gjort en väsentlig avvikelse. Kammaren har nämligen här bifallit en vid utskottsutlåtandet av de socialdemokratiska ledamöterna afgiven reservation, enligt vilken avkortningen av studenternas värnpliktstjänstgöring skulle bliva den av departementschefen förutsatta, vilken går väsentligt längre än vad försvarsrevisionen föreslagit. Beträffande studenterna har jag visserligen den åsikten — och den delas förvisso av alla, både utskottets och försvarsrevisionens ledamöter — att man bör avkorta deras tjänstgöringstid så långt som med hänsyn till föreliggande omständigheter och de ändamål, varför studenterna utbildas, kan vara möjligt. Jag kan också utan att begå någon indiskretion säga, att försvarsrevisionen kommer att beträffande 1920 års klass föreslå en synnerligen väsentlig nedsättning av övningstiden för de värnpliktiga studenterna. Beträffande 1919 års klass ligger saken annorlunda, tyvärr annorlunda, kan jag till och med säga. Det återstår nu endast ett fåtal månader av utbildningstiden, och på grund av den oerhörda bristen på underbefäl, som för närvarande råder inom armén, är det oavvisligen nödvändigt att få använda studenter såsom underbefäl under som-

matrekrytskolan. Med hänsyn härtill hade försvarsrevisionens majoritet föreslagit, att studenterna skulle befrias endast från årets repetitionsövning och så många dagar därutöver av den första utbildningstiden, som erfordrades för att de skulle kunna i tid infinna sig till höstterminens studier. Revisionens majoritet har därvid utgått ifrån, att det torde vara av jämförelsevis ringa betydelse för studenterna att nu under ferierna bliva hemförlovade, då de i alla fall under den tiden icke kunna göra något så synnerligen mycket åt sina studier. I varje fall måste den vinst, studenterna därigenom skulle ernå, bli så ofantligt mycket mindre än den stora skada, som försvaret skulle lida genom saknaden av studenterna såsom instruktörer. Emot denna försvarsrevisionens hemställan hade emellertid reservation avgivits av de socialdemokratiska ledamöterna av revisionen, som yrkade, att studenterna utan hänsyn till utbildningsarbetet och utan hänsyn till behovet av underbefäl omedelbarligen skulle hemförlovas. Denna reservation hade upptagits av departementschefen i hans yttrande till statsrådsprotokollet, men det sammansatta utskottets majoritet har icke kunnat ansluta sig härtill utan har i stället upptagit försvarsrevisionens förslag.

Nu har, såsom jag redan nämnt, andra kammaren bifallit den reservation, som avgivits av en del ledamöter av utskottet och i vilken reservanterna biträtt departementschefens mening. Därest nu första kammaren godkänner utskottets förslag, skulle följden endast bli den, att i den blivande riksdagsskrivelsen ingenting komme att sägas om studenternas värnplikt, med andra ord, Kungl. Maj:t komme att få fullständigt fria händer att omedelbart hemförlova studenterna. Då utskottets majoritet givetvis, såsom framgår av utskottsutlåtandet, måste anse detta vara synnerligen betänkligt, får jag efter samråd med ledamöter av denna majoritet föreslå en ändring i utskottets kläm eller med andra ord i lagtexten. Vi hava ansett nödvändigt, att i själva lagtexten införas begränsning av Kungl. Maj:ts befogenhet att hemförlova de värnpliktiga studenterna. I överensstämmelse med den plan för hemförlovning, som försvarsrevisionen uppgjort, synes det högsta dagantal, under vilket studenterna skulle kunna hemförlovas, vara vid marinen 60 dagar och vid hären 50 dagar.

På grund av vad jag sålunda anført anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag, med den ändring, att 1 § i lagen erhåller den ändrade lydelse, att efter orden »de värnpliktigas hemförlovning» inskjutas följande ord: »för studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda vid marinen under högst 60 dagar och vid hären under högst 50 dagar samt för de övriga värnpliktiga under det antal dagar» etc. såsom i lagtexten.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

Herr Nilsson, J o h a n, i Malmö: Vid utskottets hemställan är, såsom den föregående talaren nämnde, fogad en reservation, däri vi yrka på befrielse för de vapenföra studenterna av 130 dagar och för de icke vapenföra av 90 dagar. Vi taga detta som en konsekvens av det beslut, som 1919 års urtima riksdag fattat rörande infante-

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

riet. Om man här följer utskottsmajoriteten, blir den klyfta, som förut finnes mellan studenter och vanliga värnpliktiga, ytterligare förstorad. Som bekant är värnpliktstiden för infanteriets vanliga värnpliktiga 340 dagar och för studenter 485 och 500 dagar. Redan däri är en stor orättvisa begången mot studenterna. Det har sagts, att studenterna själva begärt den ökade övningstid, som de fått men detta är en sanning med modifikation. Ty de, som 1914 egentligen begärde en förlängd övningstid, voro ju i själva verket sådana studenter, som redan fullgjort sin värnplikt. Följaktligen kunde de icke få någon nackdel av den förlängda övningstid, som de begärde för efterkommande.

Nu har utskottet sagt, att det varken ur militär synpunkt eller med hänsyn till studenternas eget intresse är behöfligt för dem att komma hem förr än till studietiden på hösten; det menar utskottets majoritet vara alldeles tillräckligt. Men det finnes verkligen många studenter, som man särskilt i detta sammanhang måste tänka på. Många ha till exempel lånt medel för att kunna gå fram och taga sin examen. Det är givet, att för dessa studenter betyder en 2 å 3 månaders längre ledighet väsentligt mycket. De bli därigenom i tillfälle att under sommaren komma hem och få inkomster, varav, som vi sagt i reservationen, de säkerligen äro i synnerligen stort behov. Med dessa inkomster bliva de precis som de andra i tillfälle att upptaga studierna på hösten. Vi ha också sett saken ur ren rättfärdighetssynpunkt, och då måste man bli upprörd, när man ser, hur utskottsmajoriteten på detta sätt försökt att ytterligare försämrå studenternas ställning gent emot de övrigas.

Ur dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen. Den har antagits i andra kammaren, och jag vill varna för att här fatta andra beslut, än man fattat där. Jag tror att det är riktigare att följa reservanterna, ty då blir en liten smula rättvisa skipad för dessa studenter, som annars skulle bliva orättvist behandlade.

Herr von Koch: Herr talman! Jag kan givetvis icke åberopa sådan sakkunskap i den här frågan som de två föregående talarna, vilka deltagit i försvarsrevisionens arbete. Men då jag blivit insatt i det sammansatta utskottet för att behandla frågan, har jag försökt att på bästa vis sätta mig in i densamma, dels genom studier av försvarsrevisionens betänkande och dels genom att rådgöra med sakkunniga på området. Och det kan ju vara bra, att en som är fullkomligt obunden i detta avseende och icke förut tagit ståndpunkt i frågan också får framföra sin mening. Jag ber att i detta sammanhang gent emot den siste ärade talaren få säga, att det förhållandet, att andra kammaren redan förut fattat ett visst beslut, icke inverkar på min ståndpunkt i denna fråga.

Jag ber då först få säga, att jag har kommit till den uppfattningen, att vad de värnpliktiga i allmänhet angår, det är möjligt för mig att ansluta mig till Kungl. Maj:ts proposition. Men vad be-

träffar de värnpliktiga studenterna har jag icke kunnat följa Kungl. Maj:ts förslag, utan anslutit mig till försvarsrevisionens och utskottets majoritet i denna punkt. Jag ber uttryckligen att få framhålla, att därmed har jag för min del icke intagit någon som helst förhandsståndpunkt till den övningstid, som kan vara lämplig i framtiden för denna grupp värnpliktiga; den saken föreligger alls icke för närvarande utan blir senare föremål för riksdagens beslut.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

Det bör också erinras, att frågan om övningstiden för värnpliktiga av 1920 års klass inom kort kommer till behandling inom riksdagen, och, såsom en av försvarsrevisionens medlemmar nyss förklarat, torde förslaget innebära en väsentlig förkortning av nu gällande övningstid, något som kan låta sig göra när man i ett sammanhang kan ordna hela utbildningen. Nu gäller det allenast 1919 års värnpliktiga, sålunda dem som *för närvarande* äro upptagna med övningar i vapnens bruk. Det är alltså icke för framtiden som man fastslår övningstiden, om man går med på utskottets ståndpunkt i denna fråga.

Jag har för min del samma åsikt som den förste ärade talaren, nämligen att det skall bli möjligt att mycket väsentligt förkorta övningstiden även för de värnpliktiga studenterna i följande årsklasser, men det har stått klart för mig, att det helt enkelt icke går för sig att nu utan vidare avkorta värnpliktstiden för dessa studenter med 130 dagar. Det skulle, såvitt jag förstår saken rätt, vara en ganska oförnuftig åtgärd såväl för de studentvärnpliktiga som också för hela den stora massan värnpliktiga.

Huru ligger då saken om man först ser den från dessa studentvärnpliktigas synpunkt? De ha nu varit inne i bortåt ett år och så småningom övat upp sig till allt större skicklighet till underbefälsgraden. Ungefär just nu skola de börja tjänstgöra såsom halvtroppchefer och plutonchefer. Just nu skall deras högsta utbildning taga sin början; de skola nu så att säga skörda frukterna av den långa förberedande undervisningen. Kan det då inte anses vara ganska oförnuftigt att helt enkelt stryka hela denna sista utbildning, som skulle göra dem särskilt dugliga för den uppgift, man avsett för dem? Jag tror att om man vill vara fullkomligt objektiv och se saken rättvist, man skall medge att det vore en mycket oklok åtgärd. Man har sagt: ja, men för studenterna är detta en mycket betydelsefull sak. Ja, det är klart, att de liksom alla andra önska få en avkortning av övningstiden och kanske också den största möjliga avkortning. Men vad som från deras sida framför allt betonats är, att de icke skulle förlora någon ytterligare del av sin studietid. De vilja framför allt komma i arbete i god tid nästa hösttermin, och detta önskemål har tillgodosetts genom utskottets förslag, ty såsom också den förste ärade talaren nämnde, är det meningen att de skola kunna få börja sina studier i god tid nästkommande hösttermin. De befrias nämligen från repetitionsövningarna och från det antal dagar under första tjänstgöringsåret, vars

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

eftergivande är behöfvligt, för att de i god tid skola kunna börja sina studier nästa höst. Jag tror, att om man tillmötesgår dem på detta sätt, det främsta önskemålet blir tillgodosett för dem.

Ser man sedan till, vilken verkan de 130 dagarna enligt det socialdemokratiska förslaget skulle få för den stora mängden av värnpliktiga, ber jag att i korthet få säga, att så stort avdrag helt enkelt skulle medföra, att dessa studentvärnpliktiga icke skulle kunna erhålla en sådan utbildning, som gör dem skickliga att fullgöra det uppdrag som avsetts. Förhållandet är ju, att vår nuvarande härordning — man må hava den ena eller andra uppfattningen om densamma — dock är byggd på den tanken, att studentvärnpliktiga skola tjänstgöra som instruktörer och underbefäl och sålunda i väsentlig utsträckning hjälpa det fast anställda underbefälet. Man må nu finna den tanken vara lämplig eller icke; faktum är emellertid att — såsom organisationen är genomförd — den tanken i alla fall för närvarande är förhärskande, och då man nu vet, vilken ofantlig vakans som råder på underbefäl över hela landet vid alla regementen, en vakans, som vid vissa regementen lär uppgå till 50 % av fullt antal underbefäl, ligger det i sakens natur, att det skulle vålla en ofantlig desorganisation av det hela, om man nu helt enkelt stryker alla dessa studentvärnpliktiga från den uppgift, som är dem förelagd. Nu säger kanske någon: det betyder icke så mycket, dessa värnpliktiga äro så få. Jag ber då att få erinra om vad som för övrigt av handlingarna framgår, att vid infanteriet det finnes icke mindre än 247 studentvärnpliktiga, och om dessa fördelas på de olika regementena blir det ungefär 9 studenter i medeltal på varje regemente, som skulle kunna tjänstgöra såsom underbefäl, ett högst väsentligt tillskott alltså till den hjälp, som i övrigt finnes i detta avseende. Jag tror, att man med skäl kan fråga reservanterna, huru de tänka ordna denna sak på ett tillfredsställande sätt, om man nu utan vidare stryker dessa studentvärnpliktiga från denna deras egentliga uppgift.

Jag ber, herr talman, att få säga, att vad det nu gäller är sålunda allenast att under detta övergångsår ordna det så, att hela den försvarsorganisation, som vi ha, går i lås. Anser man nu över huvud, att försvaret är ändamålslost eller onyttigt, då kan man ju göra vilka inskränkningar som helst, men då tycker jag, att det vore mest konsekvent att avskaffa hela värnplikten med detsamma. Men som man i likhet med mig anser, att den försvarsorganisation, som vi ha, ändå bör hållas ihop, till dess vi fått tid att fundera ut en annan och bättre organisation, tror jag, att det är nödvändigt att ordna det så, att de resurser till underbefäl, som finnas, icke kastas bort utan, komma till nyttigaste möjliga användning.

Det är, herr talman, ur dessa praktiska och, som jag tror, riktiga synpunkter, jag ber att få yrka bifall till det förslag, som framlagts av herr Widell.

Herr statsrådet H a n s s o n: Herr greve och talman, mina her-

rar! Jag ber att inledningsvis få göra ett par anmärkningar till vad som redan här i kväll yttrats.

Såväl herr Widell som herr von Koch ha ställt studenterna inför den glädjefrika utsikten, att 1920 års klass skulle få väsentligt kortare övningstid än den, som nu är stadgad i värnpliktslagen. Jag föreställer mig, att alla de, som tillhöra 1919 års klass, känna mycket liten glädje vid detta budskap, och det förefaller mig, som om den omständigheten, att man tänker framdeles avkorta övningstiden för värnpliktiga studenter, borde utgöra ett ytterligare skäl för att tillse, huruvida man icke bör redan för den klass, som nu är i tjänstgöring, försöka genomföra en rimlig avkortning.

Den andra anmärkningen skulle jag vilja rikta direkt till herr von Koch. Herr von Koch sade, att han icke var fackman på området. Jag gör heller icke anspråk på att vara fackman, men jag skulle vilja råda herr von Koch att fråga någon militär myndighet, om den har för avsikt att sätta in värnpliktiga studenter såsom plutonchefer under årets rekrytskola. Om jag icke läst sakerna allt för illa, tillägges studenterna den uppgiften först under den sista repetitionsövningen, och nu förordar ju herr von Koch här, att en repetitionsövning bör avskaffas.

Jag hade tänkt att något ingå på en kritik av det förslag till lag, som av vissa reservanter inom sammansatta stats- och andra lagutskottet har framlagts. Sedan dessa reservanter emellertid nu funnit sig böra genom herr Widell intaga en helt ny ståndpunkt, är det givetvis överförlödig att kritisera den ståndpunkt, som de tidigare intagit såväl i försvarsrevisionen som i det sammansatta stats- och lagutskottet. Jag nöjer mig med att konstatera en rask utveckling hos dessa herrar.

Därefter går jag direkt över till frågan om de värnpliktiga studenterna. Det heter i utskottsutlåtandet, att man icke ansett sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag härutinnan. Sedan säger utskottet: »Att befria ifrågavarande värnpliktiga från så stor del av tjänstgöringstiden, som departementschefen föreslagit, anser utskottet varken vara ur militär synpunkt tillräddig eller med hänsyn till de värnpliktigas intresse av förhållandena påkallat.» Jag skulle förmoda, att de värnpliktiga själva hava ganska mycket bättre begrepp om vad deras intresse kräver än någon av oss här närvarande, och jag skulle till de utskottsledamöter, som här talat om att med hänsyn till omständigheterna de värnpliktigas intresse icke påkallar någon mera avsevärd avkortning av övningstiden — jag skulle, säger jag, vilja råda dessa herrar att taga del av de skrivelser, som influtit från nära nog samtliga i tjänst varande värnpliktiga studenter, och de skulle snart finna, att det råder mellan dessa värnpliktigas uppfattning och den, som hävdas av utskottet, en mycket stor skiljaktighet. Det är nämligen icke på det sättet, att dessa studenter och likställda, som nu ligga inne och fullgöra sin värnpliktstjänstgöring, endast äro sådana personer, som efter fullgjord tjänstgöring skola gå till sina studier. Det finns bland dessa åt-

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

skilliga personer, som omedelbart efter exercisen tänka gå in i det praktiska livet, i praktiskt arbete, och för dem gäller naturligtvis som för alla andra värnpliktiga, att ju förr de kunna komma ifrån sin exercis, desto bättre för dem ur alla synpunkter.

Innan jag lämnar detta kapitel skulle jag också vilja understryka själva rättvisesynpunkten. Här har urtima riksdagen i fjol beslutat avkorta den första tjänstgöringstiden för vapenföra värnpliktiga vid infanteriet med 130 dagar, d. v. s. från 250 till 120 dagar. Samtidigt gjorde riksdagen ett uttalande, som tyder på, att riksdagen ämnade ytterligare minska övningstiden för dessa värnpliktiga genom en begränsning av repetitionsövningarna. Även om man borttar endast en repetitionsövning, skulle dessa värnpliktiga på en sammanlagd övningstid av 340 dagar, om man icke räknar med reservtruppövningen och landstormsövningen, få en avkortning av 160 dagar. Samtidigt ha studenterna en övningstid av 485 dagar, och åt dem vill man giva en avkortning av 30 dagar plus det antal dagar, som för var och en skulle vara nödvändigt för att hinna i tid till studierna. Man har i det nya här framlagda förslaget närmare fixerat denna avkortningstid till högst 60 dagar vid marinen och 50 dagar vid armén, d. v. s. man räknar med att utom repetitionsövningen skulle man hava en marginal på ett 20-tal dagar att röra sig inom. Jag frågar då: ligger den någon som helst rättvisa i att ge en grupp värnpliktiga med 340 dagars tjänstgöringstid en avkortning på 160 dagar, men en annan grupp värnpliktiga med 485 dagars tjänstgöringstid en avkortning med högst 50—60 dagar? Jag tror icke att någon skall kunna förneka, att det i detta fall begås en synnerligt stor orättvisa mot studenterna, om man skulle bifalla det begränsande förslag, som här framlagts.

Emellertid har utskottet påpekat även den militära synpunkten. Utskottet har därvid icke låtit sig angeläget vara att närmare utveckla denna synpunkt. Herr von Koch, vars militära insikter ju genom hans anförande i afton blivit på särskilt sätt belysta, har emellertid hänvisat till, att studenterna äro nödvändiga för upprätthållande av tjänster såsom instruktörer och underbefäl. Jag vill nu förklara, att om det skulle ur landets synpunkt finnas nödvändigt att hålla dessa värnpliktiga inne, skulle även jag för min del kunna medgiva, att inför den nödvändigheten funnes intet val. Kan icke saken ur försvarets synpunkt ordnas tillfredsställande på annat sätt, näväl, då får denna grupp av värnpliktiga finna sig i att bli va orättvist behandlad. Men jag accepterar ett sådant resonemang endast under den förutsättningen, att det föreligger en tvingande nödvändighet.

Det gäller sålunda att undersöka, huru det förhåller sig med denna tvingande nödvändighet. Frågan om den militära synpunkten sonderfaller i två, nämligen dels huruvida den utbildningstid, som man vill tillmätta studenterna, är nödvändig med hänsyn till deras egen utbildning eller huruvida de kunna, därest den förkortning beviljas, som Kungl. Maj:t föreslagit, fylla någon uppgift inom

den militära organisationen, och *dels* om de äro nödvändiga såsom instruktörer för de andra värnpliktiga, som skola rycka in till tjänstgöring vid en tidpunkt, då förhållandena beträffande spanska sjukan äro sådana, att man kan anse det vara tillrådligt att inkalla nya grupper av värnpliktiga.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Innan jag går in på att pröva dessa olika delar av frågan, skulle jag för att så att säga skapa en gemensam plattform för mig och mina opponenter vilja undersöka, huruvida det förslag, som har framlagts av försvarsrevisionen och av det sammansatta stats- och lagutskottet och som nu delvis har förändrats, ur militär synpunkt bedömes så mycket mildare än det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Jag ber då att få hänvisa herrarna till ett uttalande av generalstabschefen, som återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition på sidan 18. Han yttrar där:

»Den av försvarsrevisionen ifrågasatta minskningen av de vapenföra studenternas och med dem i värnpliktshänseende likställdas tjänstgöring avser dels befrielse från dem innevarande år åliggande repetitionsövning, dels förkortad första tjänstgöring för de värnpliktiga, vilka för sina studier äro i behov av tidigare ledighet än den dag, då nämnda tjänstgöring eljest skulle avslutas. Genom befrielsen från repetitionsövningen i år skulle en viktig länk i de vapenföra studenternas utbildning avklippas. Därigenom kommer deras utbildning såsom plutonchefer (i motsvarande befattning) att lida allvarligt men. En avkortning av den första tjänstgöringen med det antal dagar, som skulle erfordras för att i tid kunna begynda avsedda studier, medför naturligen ock olägenheter för utbildningen, såväl deras egen som ock utbildningen vid de truppförband, vid vilka de tjänstgöra såsom instruktörer. Genom den av herr Johan Nilsson m. fl. avgivna reservationen skulle de vapenföra studenternas utbildning lida synnerligen stort avbräck samt deras användning såsom instruktörer vid infanteriet m. fl. truppslag i det stora hela omöjliggöras.»

Jag skulle vilja hemställa till herrarna, om vi inte efter denna kritik från generalstabschefens sida skulle kunna komma överens om, att vi befinna oss i ungefär samma dilemma. Den militära kritiken drabbar båda förslagen. Men det finnes kanske den skillnaden, att under det de andra försöka upprätthålla den föreställningen, att deras förslag icke medför militära olägenheter, så erkänna de socialdemokratiska reservanterna, på vilka Kungl. Maj:t i sin proposition har åberopat sig, öppet, att den förkortning de föreslå för studenterna medför militära olägenheter. Det är uppenbart, att varje förkortning, som hittills företagits, och framför allt en förkortning, som måste vidtagas i fråga om trupp, som redan befinner sig under utbildning, måste medföra militära olägenheter. Jag skulle nästan vilja tro, att man med skäl kan säga, att den förkortning, som här föreslås av utskottet för värnpliktiga i allmänhet vid specialvapnen medför större militära olägenheter än den förkortning för de

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

värnpliktiga studenterna, som Kungl. Maj:t har föreslagit. Men på den punkten opponerar man icke, och därmed har man också i själva verket erkänt, att här finnes vid sidan av frågan om de militära olägenheterna en annan synpunkt, och det är de värnpliktigas intresse.

Man har sålunda, när man kommit dithän, att avgöra i varje särskilt fall, huruvida de militära olägenheterna äro så stora, att de värnpliktigas intresse icke uppväger dem, eller om det i stället förhåller sig på det sättet, att de värnpliktigas intresse är så stort jämfört med de militära olägenheterna, att man kan taga de militära olägenheterna för att bli i tillfälle att bereda de värnpliktiga en avkortning i deras långa utbildningstid.

Jag skall då först gå till frågan om de militära olägenheterna och se den ur synpunkten, att dessa vapenföra studenter kanske icke skulle erhålla den enligt värnpliktslagen avsedda utbildningen. Jag tillåter mig då göra en påpekan, som förekommer i en av de skrivelser, som jag har här framför mig, nämligen den, att man uppenbarligen vid studentskolorna har varit medveten om att en minskning i övningstiden skulle komma att äga rum, och att man i anledning därav har forcerat utbildningsarbetet. Jag skall till belysande av vad jag menar be att få läsa upp ett stycke ur den inlaga, som från de värnpliktiga studenterna vid fälttelegrafkårens radiokompani tillställts Kungl. Maj:t. Det heter däri:

»Ett sakförhållande, som tycks hava blivit alldeles förbisett är, att ända från inryckningen i juni 1919 utbildningen av vår årsklass bedrivits betydligt mera forcerat än föregående årsklasser — med tanke på avkortning. Dessutom har ju den speciella vinterutbildningen i år för de flesta indragits och för de övriga minskats. Vi veta, att vårt övningsbefäl planlagt utbildningen med tanke på en avsevärd avkortning.

Vår studentskola vid radiokompaniet tillhör de svåraste studentunderbefälsskolorna; kanske är det den allra svåraste. Men också här kan enligt vår erfarenhet ändamålet med underbefälsutbildningen anses i det allra närmaste nått på den utbildningsståndpunkt vi nu stå. Genom en oförutsedd omständighet ha vi beretts tillfälle att fem vcekors tid tjänstgöra som biträdande sektionschefer, och det har därunder visat sig att våra kunskaper äro tillräckliga för skötande av en fältradiostation.»

Där är det ju på det sättet, att i allmänhet tar man icke mycket hänsyn till de värnpliktigas egen mening, och framför allt anser man dem icke vittnesgilla i fråga om deras egen militära utbildning. Men dessa värnpliktiga, på vilka man har ställt det anspråket, att de skola kunna tjänstgöra som utbildare av andra, måste dock tillerkännas något omdöme.

Jag skulle också kunna hänvisa till ett uttalande av chefen för ingenjörtruppernas studentskola, som med insändande av en inlaga från därvarande studenter säger, att även med den förkortning, som av dessa studenter begäres och som väsentligen sammanfaller med den Kungl. Maj:t föreslagit, skulle man haft till förfogande en tid,

varunder man lyckast bibringa de värnpliktiga en helt avslutad teoretisk utbildning till underbefäl. Vad som fortfarande skulle saknas är den praktiska utbildningen, och denna praktiska utbildning skulle naturligtvis i viss mån erhållas i synnerhet för studenterna vid infanteriet genom deras tjänstgöring som instruktörer. Men i varje fall kan man konstatera, att genom en forcerad utbildning ha de värnpliktiga studenterna av 1919 års klass bringats till en utbildningsståndpunkt, som gör det troligt, att de skola kunna användas såsom underbefäl. Jag vågar icke det påståendet, att de skola kunna användas som plutonchefer, men jag påpekar åter, att där befinna vi oss i samma predikament, mina opponenter och jag, i det att de militärt sakkunniga förklara, att borttagandet av repetitionsövningen och avskärandet av en viss tid på första tjänstgöringen bringar oss i det läget att dessa värnpliktiga icke bli utbildade till lämpliga plutonchefer utan måste i händelse av mobilisering bibringas en viss ytterligare utbildning, innan de kunna sättas in i en sådan ställning. Om det sålunda kan konstateras, att man trots det att vissa militära olägenheter kunna uppstå, kan bringa utbildningen av de värnpliktiga studenterna till det stadium, att de erhållit sin teoretiska utbildning fullt ut, då är frågan: har man rätt att i detta fall ställa större anspråk än man ställer på de övriga värnpliktiga? Om man kan tillåta en förkortning av de övriga värnpliktigas utbildning, fast detta medför militära olägenheter, är det då riktigt att ställa en särskild klass av de värnpliktiga i ett sämre förhållande?

Då kommer man med en annan, och jag tror enligt opponenternas mening allvarligare invändning: underbefälsbristen. Dessa studentvärnpliktiga äro avsedda att tjänstgöra som instruktörer för de värnpliktiga i allmänhet. Och om man nu tar bort dem, heter det, skulle det förhållandet uppkomma, att man icke skulle ha tillräckligt med underbefäl för att sköta utbildningen av de värnpliktiga. Och det är naturligtvis alldeles riktigt, att om man tar in de värnpliktiga till utbildning, måste man också ha möjlighet till att utbilda dem. Som herrarna nog märkt, har man emellertid under hela diskussionen om denna sak rört sig bara med allmänna talesätt. Det har anförts en enda siffra. Det är den, som finnes i infanteriinspektörens utlåtande till försvarsrevisionen och som avser hela antalet värnpliktiga studenter av 1919 års klass. I denna siffra ingå, vilket herr von Koch tydligen inte uppmärksammat, även studenterna vid kulsprutekompaniet, och det antal man kan få som instruktörer vid de vanliga infanterikompanierna är alltså mindre än det antal som anges med utlåtandets slutsiffra. Man får när kulsprutestudenterna frånräknas som instruktörer vid regementena i allmänhet icke nio man per regemente. För övrigt får man det icke vid de allra flesta regementena under några förhållanden.

Jag har som chef för lantförsvarsdepartementet låtit verkställa en utredning, hur det förhåller sig med denna sak, och jag har fått ett ganska intressant material. Den tablå, jag har här framför mig, upptar dels tillgången på officerare och underofficerare, dels tillgången på underbefäl, dels tillgången på studenter. Vidare inne-

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

håller den uppgift om värnpliktigklassens storlek per varje regemente, och dessutom förekommer det en uträkning av hur stora kompanierna bli i förhållande till antalet underbefäl, hur många man det skulle bli per underbefäl *utan* studenter, och hur många man det skulle bli per underbefäl *med* studenter. Det är sålunda en ganska grundlig undersökning, och jag har sedan på basis av denna gjort vissa beräkningar, därvid jag räknat med den vanliga avgångsprocenten av omkring tio procent på den inskrivna styrkan och även frånräknat den del av de värnpliktiga studenterna, som skall tilldelas kulsprutekompanierna. Jag har naturligtvis vid denna beräkning icke tagit hänsyn till studenterna vid kulsprutekompanierna, därför att de ha en särskild uppgift sig anvisad.

Vad det här gäller att utröna är, vilken roll studenterna skulle spela vid utbildningen av de värnpliktiga vid vanliga infanterikompanier. Om man då går till denna tabell, som omfattar 27 av våra infanteriregementen — från I. 27 har jag inte lyckats få in uppgifter, men tabellen omfattar de övriga 27 infanteriregementena — och om man först tar reda på hur många vapenföra studenter i verkligheten komma att tilldelas varje regemente, skall man finna, att vid 2 regementen blir det 0 student, vid 1 regementet blir det 1 student, vid 1 blir det 2 studenter, vid 3 blir det 3, vid 4 regementen blir det 4, vid 3 blir det 5, vid 3 blir det 6, vid 6 blir det 7, vid 1 regemente blir det 9, vid 2 regementen blir det 10 och vid 1 regemente blir det 11. Om man slår tillsammans dessa siffror och samtidigt ihågkommer, att man i allmänhet räknar med sex kompanier per regemente, skall man finna att icke ens vid halva antalet regementen utgöra de värnpliktiga studenterna en per kompani. Redan den omständigheten torde även för oss civilister göra klart, att de inte kunna vid utbildningsarbetet spela den avsevärda roll, man här sökt göra gällande.

Men låtom oss gå vidare i undersökningen! En mycket viktig fråga är naturligtvis: hur stor roll skulle det spela, att studenterna vore borta, i det avseendet, att underbefälet då finge till utbildning ett större antal manskap? Alltså, min nästa undersökning gäller: hur många man mer blir det på varje underbefäl, därest vi icke ta studenterna i anspråk som instruktörer? Jag kommer till följande resultat: vid 3 regementen blir det 0 man mer per underbefäl om vi inte ha studenterna, vid 10 regementen blir det 1 man mer per underbefäl, vid 3 blir det 2, vid 3 regementen 3, vid 2 regementen 4, vid ett regemente 5, vid 3 regementen 6, vid 1 regemente 18 och vid 1 regemente 20. Man ser sålunda av dessa siffror, att vid de allra flesta regementen blir det endast en, två å tre man mer per underbefäl att utbilda, därest man icke tar i anspråk studenterna. Man finner också, att vid ett par regementen det spelar större roll. Jag skall återkomma till detta något senare.

Men då återstår en tredje fråga: är redan antalet manskap per underbefäl så avsevärt, att varje utökning av detta antal innebär någonting, som närmar sig katastrofen? Vad blir resultatet, om man

i tabellen söker finna svar på den frågan? Jo, man skall finna, att frånräknas studenterna får varje underbefäl vid 14 regementen 11—20 man, vid 9 regementen 21—25, vid 2 regementen 26—30, vid 1 regemente 53 och vid 1 regemente 58. En militär sakkunnig har sagt mig, att när man kommer över antalet 25, uppstår det svårigheter, men man *kan* bedriva utbildningen intill detta antal. Jag fäster då uppmärksamheten på, att vid mer än hälften av regementena, vid 14 av 27, var antalet man per underbefäl 20 eller därunder, och vid de följande 9 ej mer än 21—25, d. v. s. vid tillsammans 23 av de 27 regementena, kom man inte över siffran 25. Så ha vi de sämst ställda regementena, Norrbottens regemente och Jämtlands fältjägere. Där har man t. ex. vid Jämtlands fältjägere tagit underbefäl i anspråk för en hel del andra uppgifter, så att för själva trupputbildningen har man bara två underbefäl per kompani att tillgå. Utan studenterna får varje underbefäl då att utbilda 58 man, med studenterna skulle det bli 38. Som man ser, hjälper det där inte ens att taga in studenterna, och jag förklarar, att för ett abnormt förhållande vid ett särskilt regemente kan man naturligtvis inte lagstifta, utan skulle det visa sig, att det är ett enastående fall, får man finna ut enastående medel för att avhjälpa missförhållandena. Man bör inte låta studenterna tjänstgöra vid flertalet regementen, där de icke behövas, bara därför att det är synnerligen uselt ställt vid ett regemente. Vid dessa båda nordligaste infanteriregementen måste, som jag sagt, exceptionella åtgärder vidtagas för att avhjälpa exceptionella missförhållanden. Av vad art dessa åtgärder kunna bli, kan jag givetvis icke bestämt uttala mig om. Det har emellertid varit under överbägande i departementet, hur man skall kunna avhjälpa den brist, som där förefinnes, vare sig man använder studenterna eller icke. Det har då framställts ett förslag, att man kunde försöka att från de bäst ställda regementena — dem, som endast ha 11—12 man per underbefäl — få underbefäl att tjänstgöra uppe i Norrland mot särskild ersättning, under viss tid, frivilligt, utan tvångskommendering. Det är en utväg, som jag tror skall vara framkomlig.

Nu är det ett annat förhållande som jag, innan jag slutar, önskar påpeka. Jag har vid de beräkningar, varifrån jag här framdragit siffror, räknat med att hela 1919 års klass vid infanteriet skall fullgöra sin tjänst på sommaren på en gång. Nu komma ju emellertid efter sommartjänstgöringen några höst- och vintermånader, intill dess att 1920 års klass skall rycka in. Under denna tid behöves det en viss truppstyrka i tjänst, och det har varit tänkt förut, att man skulle för denna tjänstgöring anlita 1920 års klass. Jag frågar mig då: är det inte bättre under dessa förhållanden att från 1919 års klass avskilja det för tjänsten under höst- och vintermånaderna nödvändiga antalet? Därmed vinner man dels att man icke på förhand förbrukar en del av 1920 års klass, dels ock att man minskar antalet värnpliktiga per regemente på sådant sätt, att

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

man åstadkommer ett bättre förhållande mellan tillgången på underbefäl och tillgången på manskap.

Det, jag kan försäkra, mycket allvarliga studium jag ägnat denna sak har bibragt mig den övertygelsen, att det icke finnes någon särskild anledning med hänsyn till tillgången på underbefäl att taga de värnpliktiga studenterna i anspråk såsom instruktörer, och jag vill erinra därom, att för dessa värnpliktiga studenter var detta från början icke en uppgift. Från liberalt håll föreslogs visserligen vid den andra lagtima riksdagen 1914, att de värnpliktiga skulle användas såsom instruktörer, men riksdagen avslog detta förslag. Tanken har nu av den liberala krigsministern omnämnts i en proposition till riksdagen och har sedan tagits om hand på andra håll. Men jag måste säga mig, att när man nu här på andra områden försöker visa de värnpliktiga all den hänsyn man kan göra, då synes det mig, att man icke har anledning att sätta en ny uppgift för 1919 års värnpliktiga studenter, jag höll på att säga, bara därför, att man skall kunna förhindra en avkortning av deras tjänstgöringstid.

Till sist ett par ord om det förslag, som man här har framlagt till ändring av lagen, och med avseende å vilket jag till min förnöjelse hör, att den majoritet, som uppstått inom det sammansatta stats- och lagutskottet, mycket lätt kunnat komma till enighet. I det förslag, som ursprungligen framlades av herr Widell, vilken tillhör denna majoritet, ville man icke förtroendefullt lägga i Kungl. Maj:ts hand att avgöra huru långt minskningen i övningstiden skulle sträcka sig, utan man satte in några ord om att Kungl. Maj:t skulle ha rätt att göra den minskning, som med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet var möjligt. Man hade sålunda en begränsning. En annan medlem av denna majoritet, herr Kvarnzelius, sade detsamma i sin reservation i försvarsrevisionen. Han använde bara ett annat ord än högerreservanterna, ty någon skillnad måste det väl vara. Slutligen anslöt sig herr Ekman inom revisionen till samma förslag till lag som understöddes av min ringhet. Han tillhör emellertid nu också den majoritet, som föreslår ändring i lagen.

Vad innebär nu denna ändring? Jo, att man förtroendefullt även från herrar Widells och Kvarnzelius' sida, för vilket jag särskilt tackar, lägger i Kungl. Maj:ts hand att avgöra antalet av de dagar, varmed man kan avkorta utbildningen för de värnpliktiga i allmänhet vid specialvapnen. Men detta förtroende försvinner, när det gäller studenterna. Då vågar man inte längre. Man vågade i går och ännu klockan 12 i dag. Men sedan andra kammaren i dag klockan 1 fattat ett visst beslut, då vågar man det icke längre, utan då gör man i en hast om lagen till en trevlig komposition av förtroende och misstroende. I början säges det ingenting om förtroende eller misstroende, i mitten blir det litet misstroende, och så finns det förtroende på slutet.

Vad blir emellertid följden av ett antagande av det av herr Widell framställda förslaget? Jo, först och främst åstadkommer

man, om denna kammare stannar vid annat beslut än andra kammaren, ytterligare uppskov. Jag vet inte, om det förefinns någon önskan hos herrarna att åstadkomma något ytterligare uppskov. Men jag måste säga, att nog har det sölats tillräckligt med detta ärende, utan att man behöver fortsätta därmed, när det äntligen kommit inför kammaren. Dessutom: andra kammaren har med stor majoritet fattat sitt beslut; den torde inte vara villig att frånträda detta. Därest sålunda sammanjämkning mellan kamrarnas olika beslut icke skulle kunna åstadkommas, skulle hela frågan falla och någon avkortning över huvud taget icke medgivnas ifrågavarande värnpliktiga. Det synes mig, att från det håll, där man alldeles särskilt kräver, att förslag skola noga prövas, innan de framställas, man icke bort i sista ögonblicket ha i lagförslaget slungat in detta alldeles nya moment.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

Jag anser för min del, att Kungl. Maj:ts förslag är med hänsyn till de värnpliktigas intressen och med berättigad hänsyn till utbildningsresultatet, så väl avvägt, att även den nya första kammaren skulle kunna biträda det beslut, som andra kammaren med stor majoritet har fattat, och jag vågar därför fortfarande hysa den förhoppningen, att resultatet av en votering här skall bli, att första kammaren fattar samma beslut som andra kammaren, att med andra ord första kammaren icke mot de studentvärnpliktiga begär en orättvisa, som de icke ha förtjänat.

Herr Kvarnzellius: Herr talman! Först ber jag att få uttala mitt instämmande i vad herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet yttrade om det önskvärda i att detta ärendes avgörande icke blir onödigtvis fördröjt. Men jag vill säga, att det kan i varje fall endast bli tal om en eller ett par dagars ytterligare dröjsmål, så att ur *den* synpunkten bör man kunna känna sig fullt oförhindrad att gå på det förslag, som man anser vara det i sak riktigaste.

Vidare ber jag, då nu herr statsrådet varit nog vänlig att erinra om, att jag hade en från majoritetens i försvarsrevisionen avvikande mening, i vad det gällde de värnpliktiga, som äro tilldelade specialvapnen, att få säga, att orsaken till att jag intog den ståndpunkten var, att jag icke med säkerhet kunde bedöma, om det skulle bli ett tillfredsställande utbildningsresultat, därest man avkortade utbildningstiden med de 90 dagar, som av revisionen föreslogos. Nu har emellertid omständigheterna fogat det så, att det icke är någon synnerligen risk förenad med att lämna detta förtroendefullt i Kungl. Maj:ts hand, i vad det gäller specialvapnen, ty nu lär det inte vara möjligt för Kungl. Maj:t att avkorta tiden för dessa värnpliktiga med 90 dagar, utan endast med ungefär hälften. Under sådana förhållanden förfaller i huvudsak de farhågor jag vid detta tillfälle hyste, och jag kan därför i denna del nu ansluta mig till Kungl. Maj:ts proposition och förtroendefullt lägga denna sak i Kungl. Maj:ts hand.

Däremot vill jag säga, att jag icke med samma förtroende

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

skulle vilja lägga i Kungl. Maj:ts hand att förfara efter gottfinnande med avkortningen för de värnpliktiga studenterna. Och förtröendet har icke ökats efter det anförande herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet här hållit, ty såvitt jag kunnat uppfatta innebörden av detsamma, vilar hela hans resonemang på den sakkunskap, som representeras av de värnpliktiga studenterna och deras inlagor i saken. Han har icke, såvitt jag kunnat iakttaga, under sitt anförande vid något tillfälle åberopat någon militär auktoritet, utan den tabell, som han här hade i sin hand, vars riktighet jag inte alls betvivlar, det resultat han ur densamma utläste och de slutsatser han ansett sig kunna draga av densamma har han kommit till utan att de vila på något militärt auktoriativt uttalande, såvitt jag kunde fatta — det är möjligt, att jag i detta avseende inte tillräckligt uppmärksamt följt med, men då blir det ju tillfälle för herr statsrådet att låta oss få del av uttalanden av den militära auktoritet, som skulle stå bakom de slutsatser och slutledningar, som herr statsrådet har dragit efter studiet av denna tabell.

Nu äro jag och statsrådet och även andra fullständigt ense i det avseendet, att det skulle vara i hög grad önskvärt, om man kunde bereda de värnpliktiga studenterna en lika stor avkortning som de andra värnpliktiga. Men i fråga om 1919 års klass, som ju redan har till stor del fullgjort sin utbildning, är det icke möjligt att kunna göra detta utan att till stor del förrycka och spoliera utbildningsresultatet. Och det är väl ändå inte meningen med vår härorganisation, att man skulle lägga ner hundratals miljoner kronor i kostnader för den för att sedan ställa så till, att man i en hastig vändning drar ett brett streck över stora delar av densamma och därigenom åstadkommer en desorganisation av det hela. Man får komma ihåg, att 1914 års härordning bygger på den förutsättningen, att de värnpliktiga studenterna skola utbildas till plutonchefer, icke för tjänstgöring i fredstid, men vid mobilisering. Under fredstid skulle de endast tjänstgöra som instruktörer och underbefäl till någon del. Under det sista utbildningsåret för de värnpliktiga studenterna har det utgått särskilda föreskrifter, att utbildningen skulle läggas så, att de värnpliktiga studenterna under den sista delen av sin tjänstgöring skulle kunna tjänstgöra som instruktörer, detta med hänsyn till att det är så oerhört stora vakanser bland underbefälet, i vissa fall uppgående till över 50 procent. I detta avseende skulle det varit av betydligt större intresse, ifall herr statsrådet visat i procenttal uttryckt, vad en eventuell avkortning skulle ha för verkan på utbildningen av de halvtroppar, som varje underbefäl får under sin ledning, i stället för att som han nu gjorde lämna dessa sifferuppgifter, liksom det hade varit av intresse att få veta, vilket ungefärligt antal rekryter man på militärt håll anser vara det högsta för att instruktören verkligen skall kunna på ett rationellt sätt verkställa instruktionen. Därvidlag tror jag, att man endast behöver vända sig till vilken pedagog som helst för att få klart besked om, att därest antalet elever är alltför stort, lider utbildningen i sin helhet därav, och är det förenat med

större svårigheter för läraren att bibringa dem, som skola utbildas, den lärdom man har att meddela.

Hur är det nu med de värnpliktiga studenternas utbildning? Jo, efter de uppgifter generalstabschefen lämnat är utbildningstiden för de värnpliktiga uppdelad i fyra perioder, av vilka tre äro fullgjorda omkring den 1 maj. Den fjärde perioden är avsedd att användas för att de värnpliktiga studenterna då skola tjänstgöra såsom halvtroppechefer och på samma gång undergå fortsatt utbildning till plutonchefer under ledning av en av regementschefen kommanderad regementsofficer. Då är det tydligt, att en högst betydande och värdefull del av denna utbildning för de värnpliktiga studenterna skulle gå förlorad, därest man ströke ett streck över denna del av utbildningen, och man skulle kunna säga, att hela deras föregående utbildning då vore nästan fullständigt bortkastad. De skola den 1 maj delas ut på sina respektive regementen och där sättas in som instruktörer och undergå den fortsatta utbildningen till plutonchefer. Förut ha de varit sammanförda i s. k. studentkompanier och ha icke varit i beröring med sina blivande kamrater ute på regementena. Det förefaller mig, som om det skulle ha varit skäl i att herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet sett frågan även något ur den synpunkten, som de militära kraven betinga, och icke uteslutande ur synpunkten av vad som kan vara lämpligt, om man vill gå de värnpliktiga studenternas önskningar till mötes. Jag för min del är visst inte döv för dessa krav, men å andra sidan kan jag inte se, att man får lägga saken så, att man säger, att man här begår en uppenbar orättvisa mot dessa värnpliktiga studenter. Alltsedan 1914 års härorganisation blev antagen, ha de vapenföra värnpliktiga studenterna haft att räkna med en utbildning under 485 resp. 500 dagar, och varje dags avkortning innebär en lättnad för dem. En avkortning på ett mindre antal dagar kan sålunda i och för sig inte innebära någon uppenbar orättvisa mot varje enskild av dessa värnpliktiga, som haft att räkna med en längre utbildningstid och som enligt nu gällande värnpliktslag äro skyldiga att tjänstgöra längre. Det förefaller mig därför, att om man endast kan sörja för att deras studier hädanefter inte bli på något som helst sätt rubbade, utan de i vanlig ordning kunna få fortsätta dem vid instundande höstterminers början vid resp. läroanstalter, har man i detta avseende tillbörligt tillgodosett deras intressen. Deras utbildning till praktiska värv i livet blir inte med en enda dag fördröjd genom att man i det här fallet biträder det förslag, som nu framlagts av herr Widell. Jag anser, att man därigenom fullständigt tillgodoser deras intressen i *detta* hänseende. En annan fråga är, om man skulle kunna ordna det så, som herr Johan Nilsson i sitt anförande ifrågasatte, att de, vilket kunde vara av vikt och betydelse för dem, under sommarmånaderna kunde genom praktiskt arbete förvärva sig medel för fortsatta studier. Detta är ju i och för sig ett mycket viktigt moment, det medger jag, men dels är det ju så, att en hel del av dessa värnpliktiga studerande befinna sig i sådana ekonomiska omständigheter, att denna sak icke är av

(Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.)

(Forts.)

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

någon betydelse för dem, dels har ju riksdagen beviljat medel till lån för fattiga studerande och i detta avseende sökt bereda dem lättnad, och därest ingen avkortning ägt rum, skulle det för övrigt ha varit ännu sämre ställt för dem. Någon orättvisa gentemot de värnpliktiga studenterna kan jag sålunda icke medge, att riksdagen begår genom att biträda herr Widells förslag. Gentemot påståenden i den riktningen måste jag inlägga en bestämd gensaga. Dessa värnpliktiga studenter få visserligen en mindre förmån än de andra värnpliktiga fått — det är sant — men detta innebär icke, att någon orättvisa begås mot dem, utan det innebär, att statens intresse icke har medgivit ett större tillmötesgående mot dem.

Nu är det ju så, att de värnpliktiga studenterna i mycket stor utsträckning kommit till den uppfattningen, att det slösas med tid under deras utbildning, och det är möjligt, att så är förhållandet. Men i detta avseende är det ju mycket svårt för en lekman att bilda sig något bestämt omdöme. Härvidlag ingå många moment, som man måste taga hänsyn till, men som en yngling vid den åldern kanske inte är kompetent att bedöma. Men det är också möjligt, att deras sunda instinkt är riktig, och att det verkligen slösas med tiden. Den saken får närmare undersökas och prövas, men den har icke någon som helst betydelse, i vad det gäller 1919 års klass, ty där ligger saken klar; man avbryter deras utbildning vid en tidpunkt, då densamma icke kan sägas hava lett till praktiskt resultat, och det arbete de nedlagt på sin värnpliktstjänstgöring skulle bli nästan fullständigt värdelöst. Och när det nu är så stor brist på underbefäl, kan jag verkligen inte bagatellisera det tillskott, som de värnpliktiga studenterna skulle medföra, såsom herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet gjorde, och jag är inte säker på att de förhoppningar, som han knöt vid andra åtgärder, som han hade under övervägande i syfte att sörja för att bristen på underbefäl skulle bli täckt, i verkligheten komma att gå i uppfyllelse. Och det vill jag säga, att den sortens värnpliktsjämsgöring, att man tar in värnpliktiga bara för att göra hantlangartjänst, för att sköta hästar o. d., vill jag inte vara med om. Då är jag mycket hellre med om att man inställer det hela, än att de värnpliktiga skola gå där utan någon som helst ur utbildningssynpunkt praktisk nytta. Därför måste, såvitt jag förstår, strävanden inriktas på att man bereder de värnpliktiga, såväl studerande som icke studerande, all den lättnad man rimligen kan åstadkomma, att man inte offrar en enda dag mer på utbildningen än som verkligen erfordras, men att man vid varje tillfälle tillser, att man icke desorganiserar någon del av försvaret, att man icke åstadkommer någon lucka. Det kan ju inträffa en mobilisering, och även dessa värnpliktiga studerande kunna bli inkallade och bli insatta såsom plutonchefer. Då är det också vår skyldighet att se till att de fått en sådan utbildning, att de åtminstone nödtorftligen kunna fylla den post de då kunna bli placerade på.

Här har nämnts förut, att försvarsrevisionen i vad det gäller 1920 års klass, kommer med förslag till avkortning. Ja, det är

riktigt, och jag tror inte, att någon skall klandra mig för att jag meddelar, att försvarsrevisionens majoritet därvidlag kommit fram till en siffra av 365 dagar för de värnpliktiga studenterna, och att deras utbildningstid skulle förläggas på sådant sätt, att emkast en lästermin, en vårtermin, skulle gå förlorad för deras studier. Vi ha hoppats, och vi ha även fått stöd för detta vårt hopp i militära sakkunnigas uttalanden, att med denna utbildningstid av 365 dagar skola de, när man redan från första dagen inriktar sig på en utbildning och ett program uppgjort med hänsyn till denna tid, kunna utbildas till dugliga plutonchefer. Men även med denna nedsättning skiljer sig ju de värnpliktiga studenternas tjänstgöringstid betydligt från den tid vi föreslå för fotfolket, 180 dagar. Studenternas utbildningstid skulle alltså ändå uppgå till det dubbla. Men intill dess att man har hunnit göra upp en försvarsorganisation, där man kan sätta någonting annat i stället för dessa värnpliktiga studenter, med vilka 1914 års härordning räknar, intill dess är man tvungen att bygga på den grunden och så långt som det är möjligt tillgodogöra sig detta material för att få ett organiskt helt. Det är ofrånkomligt, för såvitt man inte vill rasera försvaret, och till dem, som det vilja, hör inte jag, herr talman, utan jag vill, att vi skola avveckla allt det i 1914 års härorganisation, som togs till för stort och som den förändrade försvarspolitiska situationen gör möjligt för oss att borttaga, men vi skola göra det på sådant sätt, att vi inte bringa kaos i härorganisationen på någon enda punkt, utan så att det blir ett systematiskt avvecklande vid varje särskilt tillfälle, så att det hela fungerar, i händelse faran skulle stå för dörren och man skulle behöva mobilisera.

De direkta kostnader det här är fråga om, spela inte så synnerligen stor roll. Men det vill jag säga redan nu, att i samma ögonblick man skulle släppa de värnpliktiga studenterna och icke längre räkna med dem såsom plutonchefer och instruktörer, i samma ögonblick får man också vara beredd på en betydligt större kostnad i pengar för försvarsorganisationen. Ty om det är svårt redan nu, med det antal underbefäl man för närvarande kan räkna med, att hålla kadrerna fulltaliga, och detta förnämligast därför, att man inte har råd att betala tillräckligt, att man inte kan tävla med industrien och den enskilda arbetsgivaren, så att man kan göra underbefälsposterna tilldragande för den värnpliktige ynglingen, så blir det inte lättare längre fram; ty detta kan man, såvitt jag förstår, råda bot för endast genom att ge dem större ersättning härför eller också genom att låta denna tjänstgöring ingå såsom ett led i ett vidare avancemang på statstjänarbanan i en eller annan form genom att ge dem företrädesrätt till civilanställningar eller dylikt. Men där resas åter starka hinder från alla dem, som rekrytera dessa banor, och från dem, som stå i spetsen för dessa civila verk och inrättningar, så att till slut torde man nog inte ha något annat att falla tillbaka på än att betala mera. Men för närvarande har Kungl. Maj:t inga medel till sitt förfogande för sådant ändamål och vid denna riksdag lär det inte kunna äskas, förmodar jag åtmin-

Om minskning av utbildningstiden för våra värnpliktiga.
(Forts.)

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

stone, några medel för det ändamålet. För den utbildning, som skall verkställas i sommar, finns inte heller något annat att tillgå än de fåtaliga underbefäl vi ha plus de värnpliktiga studenterna. Jag skall inte längre upptaga herrarnas tid utan ber att med vad jag nu anfört få ansluta mig till det yrkande, som framställts av herr Widell.

Herr statsrådet H a n s s o n: Jag ber om ursäkt för att jag tar ordet för att ge en omedelbar replik till herr Kvarnzelius. Jag gör det, därför att det föreföll mig, som om det i en del av vad han yttrade låg en oriktig uppfattning om vad jag verkligen sagt, och det kan vara av en viss betydelse, om inte för annat, så kanske för diskussionens längd, om man från början kommer bort från dessa missuppfattningar.

Jag skulle emellertid dessförinnan vilja upprepa, vad jag redan under mitt första anförande sade, att jag tycker, att mina opponenter här icke skola komma och försöka åberopa någon militär sakkunskap för sitt förslag. Någon sådan militär sakkunskap, som de kunna anföra, existerar absolut inte. Om herrarna inte kunna övertygas härom genom vad generalstabschefen sagt, skulle jag vilja råda herrarna att läsa igenom vad inspektören för infanteriet anför i sitt yttrande, som står i den kungl. propositionen sid. 20 och 21. Det är ur militär synpunkt en mycket sträng kritik, riktad mot den ståndpunkt herrarna här företräda, och jag tycker, att under sådana förhållanden böra herrarna underlåta att åberopa sig på den militära sakkunskapen för sina ståndpunkter.

Denna fråga om minskning av övningstiden för de värnpliktiga har enligt mitt förmenande från början kommit i ett olyckligt läge, därför att man år 1919 ej företog den utredning, som varit önskvärd, innan det gjordes minskning i övningstiden för 1919 års klass. När riksdagen beslöt minskning för infanteriet av 1919 års klass med 130 dagar, förelåg ingen som helst utredning. Beträffande de övriga värnpliktiga anhöll riksdagen, att utredning skulle verkställas. Den har nu verkställts, och man har måst erkänna, att här finns ett de värnpliktigas intresse, som man måste taga hänsyn till, även där det i någon mån kolliderar med det militära intresset. Detta är utgångspunkten, och det förefaller mig, som om man först får en fullkomligt ärlig utgångspunkt, när man har erkänt, att intet av de förslag, som här från olika håll biträdades, har bakom sig någon enda militär auktoritet.

Nu är det inte på det sättet, som herr Kvarnzelius sökte göra gällande, att jag åberopade studenterna såsom militära auktoriteter och såsom min enda militära auktoritet. Jag har anfört studenternas omdömen om den utbildning de ha fått åtnjuta. Jag har påpekat, att från samtliga studenter ha ingått meddelanden om, att utbildningen har foreerats med tanke på en avkortning. Jag har gjort detta för att visa, att det inte kan ligga sanning i ett sådant påstående, som herr Kvarnzelius här slungade ut, att för dessa värn-

pliktiga, därest deras utbildning nu avbrötes, att den övriga utbildningstiden skulle vara bortkastad.

Herr Kvarnzelius förklarade, att anledningen till att han intagit en annan ståndpunkt nu mot i försvarsrevisionen, i det han nu går med på Kungl. Maj:ts förslag, i vad det gäller specialvapnen, är den, att han vid behandlingen av frågan i försvarsrevisionen icke kunde bedöma, huruvida 90 dagars avkortning kunde genomföras utan militära olägenheter. Jag skulle endast vilja framställa den frågan: på vilken särskild auktoritet stöder herr Kvarnzelius sin uppfattning om det mera lämpliga i att här företaga en avkortning på 55 dagar? Jag tror, att herr Kvarnzelius nödgas medge, att i det fallet för honom föreligger precis samma skäl som beträffande de 90 dagarna. Han kan möjligen göra gällande, att ju mindre avkortningen blir, dess bättre. Men att det skulle föreligga några starkare militära skäl för att vidtaga en avkortning på 55 dagar än för en avkortning på 90 dagar, det kan inte den, som inom försvarsrevisionen fått höra och känner till militära utlåtanden, göra gällande.

Jag har naturligtvis ingen som helst anledning att klandra herr Kvarnzelius, men det förefaller mig, som om de tvärsäkra ståndpunkter, han här hävdar, i själva verket inte äro så säkra, att man bör utgiva dem såsom de allena riktiga.

Det kom in i herr Kvarnzelius' anförande en del ord, som vi känna igen mycket väl, inte minst från 1914, ord om försvarets raserande, om ett förryckande och spolierande av utbildningsarbetet etc. Jag hemställde i andra kammaren under förmiddagens debatt, om vi inte skulle kunna lägga bort det där. Det kan man kanske inte, när man, som herr Aaby Ericsson, ännu hänger kvar vid 1914, men jag tycker, att vi andra, som ha försökt inrikta vår politik i överensstämmelse med den åsikten, att ett nytt läge har uppstått, som möjliggör lättnader i de militära bördorna, vi borde åtminstone kunna underlåta att beskylla varandra för nedrivningsarbete och spoliering och i stället gemensamt taga emot all den vrede, som herr Aaby Ericsson kan från sin ståndpunkt låta gå över oss.

Herr Kvarnzelius gjorde den anmärkningen, att han inte visste, hur min tabell hade tillkommit och vilka jag kunde åberopa till stöd för de slutsatser jag dragit. Tabellen är uppgjord på lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition. Siffrorna äro infordrade från regementena och studentskolorna. Siffermaterialet är sedan bearbetat av militära sakkunniga på lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition, och dessa siffror har jag här anför. Jag har dragit mina slutsatser av dem, men genom att jag nämnt själva siffrorna, ha ju herrarna själva fått möjlighet att bedöma, i vilken mån slutsatserna äro riktiga eller oriktiga.

Däremot förefaller det mig, att om jag hade anat herr Kvarnzelius' önskan och på förhand sökt tillmötesgå den, den önskan nämligen, att jag skulle nämna procentsiffror i stället för fixa tal, skulle detta mycket litet ha bidragit till att klargöra det verkliga läget, ty herrarna kunna väl inte få en bättre möjlighet att bedöma det

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnplikliga.

(Forts.)

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

verkliga läget än då herrarna få veta precis, att så och så många man per underbefäl blir det, om inte studenterna anlitas.

Beträffande den militära sakkunskapen i detta fall har jag angivit, att de militära rådgivare jag har haft tillgång till, ha sagt mig, att om man överskrider siffran 25 man per underbefäl, är det ytterst betänkligt, och vissa svårigheter kunna också sägas föreligga, om antalet håller sig omkring 25. Jag har emellertid visat, att vid 14 regementen ligger denna siffra under 20, och vid ytterligare 9 regementen ligger den under 25. Närmare preciserat är det för dessa 9 regementen i fyra fall 21 man, i ett fall 22, i tre 23 och i det återstående 25. Jag kan inte föreställa mig, att, vilka procent-siffror jag än angivit, någon därigenom skulle ha beretts en bättre möjlighet att bedöma det verkliga läget i detta avseende än de fått genom de fixa talen.

Men när man sedan säger, att dessa icke visa, vilken betydelse studenterna ha, då har jag ju också, herr Kvarnzelius, nämnt andra siffror, som visa, att om vi inte taga med studenterna, blir det 1 å 2 å 3 man i allmänhet mer per underbefäl än annars skulle ha blivit fallet. Även där ha herrarna sålunda ett mycket gott material för bedömande av huru den föreslagna avkortningen i realiteten verkar. Och om någon här skulle önska studera tabellerna närmare, ställer jag dem mycket gärna till förfogande. Jag tror inte man kan draga andra slutsatser av dem, än jag dragit, med ledning av de siffror, som här finnas tillgängliga.

Det föll ett mycket starkt ord till slut från herr Kvarnzelius' sida, när han talade om, att den utbildning, som de värnpliktiga studenterna nu undergått, genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle bli fullständigt värdelös. Jag tror inte, att man, när en militär auktoritet som kårchefen för ingenjörstruppernas studentskola förklarar, att man avslutat den teoretiska utbildningen, kan våga påstå, att denna utbildning är fullständigt värdelös. Och om vi skola ge oss in på detaljdiskussion, erinrar jag herrarna om att beträffande repetitionsövningarna ha de militära myndigheterna lika starka invändningar mot en avkortning som någonsin beträffande den första tjänstgöringen.

Vi ha, jag upprepar det, att välja mellan att utan alltför stora militära olägenheter bereda de värnpliktiga studenterna en rimlig avkortning eller att inte göra det på grund av förhållanden, som man delvis här har uppkonstruerat. Och jag måste säga ytterligare till herr Kvarnzelius: om man motsätter sig en rimlig avkortning så begås en orättvisa mot studenterna. Det är sant, att även det förslag, som skall framläggas beträffande 1920 års klass, innebär en längre utbildningstid för studenterna än för de värnpliktiga i allmänhet. Men redan 1914 års härordning stadgar också en längre tid för studenterna än för de övriga värnpliktiga. Vad jag då vill säga det är, att den stora orättvisan ligger däri, att de, som redan hårdast tyngas av värnpliktsbördan, få mindre avkortning än de, som ha en relativt lättare börda att bära.

Om det hade kunnat för mig påvisas, att den föreslagna av-

kortningen skulle innebära, som herr Kvarnzelius sade, ett raserande av organisationen, då skulle jag inte här ha talat för detta förslag. Men jag är övertygad, att denna avkortning kan genomföras utan att organisationen raseras, och det är därför jag har hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Herr K le f b e c k: Då jag, såvitt jag vet, var den förste som inom vederbörande utskott vid urtima riksdagen förde på tal vikten av att man toge hänsyn till de värnpliktiga studenternas krav på att få även sin utbildningstid nedsatt, har jag tagit mig friheten begära ordet för att en kort stund få yttra mig i den föreliggande frågan.

Här talades i förmiddags i ett mycket spirituellt anförande om hur det utbildas fixa idéer och om vilken makt dessa utövalde både gent emot dem, som besjålas av dem, och gent emot andra. Men fastän jag är teolog och sålunda representerar ett fack, som ju framför andra har blivit ansett såsom det, inom vilket dogmerna ha det allra starkaste hägn, får jag säga, att allt vad jag inom teologiska kretsar har mött utav dogmväsen och fixa idéer och vördnad för dogmer, dock bara är en svag reflex av det inflytande dogmväsendet har inom de militära kretsarna.

En sådan dogm, som aldrig någonsin efter militärernas mening behöver undersökas, utan som är alldeles axiomatiskt självklar är den, att ju längre tid en värnpliktig övas, desto skickligare blir han.

När de militära auktoriteterna tillfrågades, huruvida en nedsättning av värnpliktstiden var möjlig, svarades från så gott som alla håll, att en sådan var alldeles omöjlig. Hur då t. ex. herr Kvarnzelius kan, efter att ha förklarat, att han stöder sig på militära auktoriteter, våga tillstyrka den nedsättning av värnpliktstiden, som han ändå tillstyrker, är för mig alldeles oförklarligt.

Men det är ju inte bara så, att en lång utbildningstid i och för sig kräver mycken uppoffring från studenternas sida, utan den har också den bedrövliga följden, att den hos dessa studenter skapar en förfärligt stark olust gent emot hela värnpliktsväsendet. De känna, även om de gått ut med det varmaste intresse för försvaret, att, då den tid, under vilken de övas, icke utnyttjas på ett något så när försvarligt sätt, det begås en verklig orättvisa mot dem, och därigenom skapas, som jag nämnde, en mycket stark olust mot hela försvarsväsendet. Jag skulle kunna föra in här i kammaren hela rader av unga studenter, som begynte sin värnpliktstjänstgöring med livlig känsla för det stora i att få offra någonting för fosterlandets försvar men som slutade denna värnpliktstjänstgöring såsom fullständiga antimilitarister. Detta är en allvarlig sak, som jag menar att vi böra taga itu med riktigt på allvar, ty den är mer ödesdiger än herrarna kanske i första ögonblicket vilja fatta eller göra klart för sig.

Hur är det då med utbildningstidens användning? Jag skall icke inlåta mig på att utveckla alla de vanliga synpunkter, som genast föres fram, när detta ämne kommer på tal, nämligen allt det där meningslösa och barnsliga om hälsning på så och så många stegs avstånd och med halt och front, om svängning på klacken vid höger och

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

vänster om o. s. v., utan jag skall be att få peka på åtskilliga allvarigare saker.

Det förekommer till exempel vid en hel del specialvapen, intendenturtrupperna samt vissa ingenjörtrupper och trängtrupper jämte direkta föreskrifter också andra uttalanden av innebörd att dessa trupper, för att kunna fullgöra sitt åliggande, skola såvitt möjligt undvika strid. Men hur handla då vederbörande, när de skola utbilda dessa trupper, som böra undvika strid för att fylla sina verkliga uppgifter? Jo, de få börja sin tjänstgöring med 2 ½ månads exercis, dessa trupper, som sedan aldrig skola få tillfälle att visa, vad de kunna i detta avseende.

Vidare förekommer det något, som kallas att »läsa katekes». Det är ett helt bibliotek, för vars genomgående äro anslagna två timmar i veckan och varur de få lära sig utantill och plugga in sådana utomordentligt betydelsefulla upptäckter, som att hästen består av tre delar, frambdelen, mellandelen och bakdelen. Åt denna pluggläsning har anslagits en tid, som enligt de värnpliktigas egen mening är jämnt tio gånger för lång. De få plugga i sig på tio timmar vad, med den vanliga takten för deras studier, de skulle kunna lära väl på en timme. Vidare har förekommit, att studenter, som genomgått korpralskolan, använts två och en halv dagar i veckan till handräckning för att skura kasernernas golv m. m. sådant, och förhållandet i fråga om de icke vapenföra är lika dåligt. De uttagas för att såsom skrivbiträden sitta på expeditionerna eller något annat militärt ämbetsverk, och det förklaras, att de under denna tjänstgöring i medeltal skriva två brev om dagen.

Men jag lämnar detta kapitel, som berör tjänstgöringstidens användning, och går över till den punkt, som var själva kärnpunkten i herr Kvarnzelius anförande. Han ansåg det icke möjligt att gå med på Kungl. Maj:ts förslag i detta fall, därför att man då förstörde hela utbildningsresultatet, och detta fruktansvärda resultat skulle man komma till, förmodar jag, därigenom att utbildningen av studenter till underbefäl inom 1919 års klass icke kunde genomföras. Jag ber dock att få påpeka, hurusom från så gott som alla håll, från specialvapnen åtminstone, man genomgående fått den upplysningen att under detta år, antagligen emedan officerarne beräknat, att det skulle bli en viss avkortning, utbildningen av studenttrupperna försiggått i forcerad takt. Jag skall be att få anföra exempel på detta. Vid intendenturtrupperna t. ex. har i slutet av april efter avslutad korpralskola förekommit s. k. befälsprovet. Detta försiggick på samma plats samt under precis samma villkor som föregående år, och när befälet efter slutat prov höll kritik, förklarades, att det nu avlagda provet i jämförelse med förra årets, som avlades först i augusti, var mycket bättre, och att det var bättre än något prov, som någonsin förut blivit avlagt. Vid A. 1 förklarades att man genomgått utbildningskursen. Vid fälttelegrafkårens radiokompani hade man helt oförmodat fått en stor manöver under februari och halva mars, och under denna manöver, där manskaet fick öva sig på olika platser, kom man till sådant resultat, att de värnpliktige av befälet förklarades

hava nått det bästa resultat, som hittills vunnits vid denna trupp. I fråga om ingenjörtrupperna har man fått samma slags upplysningar; de värnpliktiga ha där redan gått igenom furirskolan och underofficersskolan, och de veta ej annan sysselsättning för sig under sommaren än att idka trädgårdsskötsel, därvid huvudvikten lägges på att det skall vara fullkomligt snörröta gräskanter utmed gångarna.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Men även om dessa värnpliktiga studenter av 1919 års klass sålunda kunna anses hava nått en underbefälsutbildning, motsvarande den som föregående års klasser nått, så kan det ändå bli nödvändigt, säger man, att de fortfarande hållas inne för att fylla den förmodade underbefälsbristen. Jag skall då ett par ögonblick tala om, hur det förhåller sig med den saken. Riksdagen beslöt förra året, att värnpliktstjänstgöringen vid infanteriet skulle sättas ned till 120 dagar; om nu de värnpliktiga av 1919 års klass fördelas till tjänstgöring med ungefär en tredjedel året runt, skall endast en tredjedel av det annars erforderliga antalet underbefäl behövas för att bibringa manskapet den erforderliga utbildningen.

Jag skall anföra ett annat exempel som kommit till min kännedom. Vid en kompaniavdelning utbildas för närvarande 31 värnpliktiga, och för deras utbildning finnes till hands en kapten, en sergeant, fyra furirer, samt två värnpliktiga korpraler. Alla dessa befälspersoner i olika grader ha till uppgift att lära dessa 31 värnpliktiga den svåra konsten att göra höger och vänster om. Jag skulle kunna anföra ännu några sådana exempel, som visa, att den så mycket omtalade underbefälsbristen nog icke är så fruktansvärt stor, som man föreställer sig, innan man ger sig in på undersökning, huru saken verkligen förhåller sig.

Då sålunda, enligt vad jag kan begripa, icke några verkliga sakskäl kunna anföras, som tala emot, att studenterna skulle få en nedsättning i värnpliktstiden, som motsvarar i någon mån vad andra fått, och då jag anser det vara en mycket billig gärd av rättvisa, som skulle vederfaras dem genom en sådan nedsättning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition eller herr Johan Nilssons m. fl. reservation.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Då jag inom försvarsrevisionen deltagit i behandlingen av denna fråga, och då det förslag som av utskottet förordats sammanfaller med den mening, som jag under arbetet i försvarsrevisionen kommit till, ber jag att få säga några ord.

Jag kan då först säga, att jag var förberedd på att här få föra striden på två fronter. Det var så, att jag och tvenne meningsfränder av det liberala partiet tillsammans med socialdemokraterna inom försvarsrevisionen bildade majoritet på alla övriga punkter utom den här omstridda. På denna punkt åter utgjordes majoriteten av mig jämte samma meningsfränder tillsammans med den övriga delen av försvarsrevisionen. Då man emellertid från den förstnämnda minoriteten underlät att kämpa för den uppfattning, som fått uttryck i dess vid för-

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

svarsrevisionens betänkande fogade reservation, har jag icke anledning att yttra mig om den meningsolikhet, som i det avseendet förekommer.

Däremot har jag anledning att till närmare skärskådande upptaga vad som förekommer i fråga om studenternas av 1919 års klass utbildningstid. Jag ber nämligen att få säga, att det är med häpnad jag hörde åtskilligt, som nu uttalades från statsrådsbänken, vad som vållat denna häpnad, därtill skall jag senare återkomma. Frågan om studenternas ställning i vår försvarsorganisation kan och bör man icke nu diskutera. Den frågan sammanhänger uppenbarligen med frågan om en *ny* försvarsorganisation. Huruvida den åskådning, som tog sitt uttryck i 1914 års härordning och studenternas enligt denna bestämda allmänna ställning, kan anses vara ett tillräckligt motiv att ålägga dem vissa ökade förpliktelser utöver vad andra värnpliktige hava att fullgöra och samtidigt giva dem en särställning i försvarsorganisationen gentemot andra värnpliktiga, därpå vill jag sålunda icke nu ingå. Jag har den uppfattningen, att nämnda åskådning nog kan vara mycket diskutabel samt att det kan anföras starka och enligt min mening avgörande skäl *mot* att fortsätta med sådana krav på studenterna. Jag tror det är oriktigt att använda dessa unga krafter på det sätt som sker uti vår försvarsorganisation, varigenom de engageras för så lång tid för försvarsväsendet. Men den saken föreligger icke nu. Den frågan som återstår, till dess 1914 års härorganisation utbytes mot en annan, är, huruvida det, med bibehållande av den ställning och de uppgifter som tillkomma studenterna inom försvaret, för dem kan åstadkommas någon lättnad och avkortning i utbildningstiden eller andra förmåner som kunna finnas vara riktiga och skäliga. Därvid bör det då först beaktas, att 1919 års värnpliktsklass och 1920 och de därpå följande årens värnpliktsklasser, till dess nytt beslut fattats, äro från varandra bestämt väsensskilda. Ifråga om 1920 års klass och därpå följande har man möjligheten att från början planlägga utbildningen och inrikta den på vissa speciella uppgifter på ett sätt, som man icke kunnat göra beträffande 1919 års klass. Beträffande de förra har försvarsrevisionen kommit till den uppfattningen, att man kan bibehålla de på de värnpliktiga studenterna ställda kraven och förväntningarna med användning av en väsentligt avkortad utbildningstid, på ett annat och fördelaktigare sätt förlagd. Härtill får kammaren tillfälle att taga ställning, när om några dagar proposition föreligger, huru utbildningstiden för 1920 års klass skall ordnas. Jag skall i detta sammanhang således icke ingå på den saken. Återstår då frågan, vilka lättnader med skäl kan göras beträffande 1919 års klass och huru man på ett rättvist och riktigt sätt, med beaktande jämväl av försvarets krav, skall behandla denna fråga.

Jag ber emellertid, innan jag upptager den frågan till prövning, få visa, vilka *allmänna* synpunkter herr statsrådet lade på en fråga av denna art. Han proklamerade nämligen flera gånger och med ytterst stark betoning, »att rättfärdighetshänsyn» var det avgörande för hans positionstagande. Då frågar jag, huru det är möjligt att med en på den allmänna värnpliktens idé grundad härorganisation, som i sig upptager en mängd olika vapenslag med väsentligt olika utbildningstid,

på de värnpliktige tillämpa rättfärdighetshänsyn av den art, som tager sig uttryck i ett lika antal utbildningsdagar? Så vitt jag förstår är det *icke* möjligt. Nu förhåller det sig ju också så, att även herr statsrådet icke påverkar ändring däri, att t. ex. en person, som inmönstras till tjänstgöring vid ett vapenslag, kommer att få offra dubbelt så lång tid som en annan person i samma levnadsställning, vilken inmönstras till tjänstgöring vid ett annat vapenslag. Det förhållandet har existerat, allt sedan grunden lagts för vår på allmän värnplikt byggda försvarsorganisation, och det förhållandet kommer, så vitt jag förstår, oundgängligen att fortfa- ra, så länge man behåller samma allmänna grund. Men då frågar jag: är det »rättfärdighet», när man kräver 365 dagars tjänstgöring i ena fallet och 240 i det andra? Vill man göra sig till målsman för ett slikt rättfärdighetssinne och säga, att det är oriktigt att fordra längre tjänstgöringstid av en person än av en annan, då kommer man med nödvändighet fram till den ståndpunkten, att för alla värnpliktige en och samma utbildningstid skall bestämmas. Är det icke möjligt, då är det icke heller möjligt att bedöma denna fråga ur sådana synpunkter, som tagit sig uttryck i herr statsrådets mening. Det är nog nödvändigt att man för den föreslagna avkortningen av tjänstetiden åt studenterna tillämpar samma princip, som är bestämmande för tjänstetidens längd beträffande andra grupper och andra truppslag. Det går icke, det är fullkomligt ohållbart att resonera på detta sätt i fråga om rättfärdighet eller icke. I det avseendet förefaller det mig, uteslutande med hänsyn till försvaret, nödvändigt att definiera de olika kraven på de olika trupperna såsom oundgängliga för en organisation, byggd på den allmänna värnpliktens grund.

Vidare syntes framgå av herr statsrådets upplysningar, som om han infordrat de värnpliktigas egen mening. Jag vill då fråga, huruvida herr statsrådet tror, att det är möjligt att i fortsättningen beträda samma väg, då det gäller att bedöma tjänstgöringstidens längd. Om man vänder sig till övriga värnpliktiga och frågar dem om deras mening vilken tid de själva anse lämplig, och huruvida de anse en förkortning möjlig, skall man från dem få ett lika bestämt och lika enhälligt svar — det är jag övertygad om — att de för sin del finna en väsentligt avkortad utbildningstid önskvärd och lämplig, på samma sätt som nu från studenterna. Eller är det herr statsrådets mening att man icke kan behandla de övriga värnpliktige på samma sätt, icke kan tillerkänna de övriga värnpliktiges mening samma värde eller samma betydelse som studenternas? Det skulle vara en rätt egendomlig utgångspunkt för ett socialdemokratiskt statsråd att betrakta frågan så. Det kan man emellertid icke göra. Man måste givetvis besluta om de värnpliktigas utbildningstid utan hänsyn till de värnpliktigas egen mening. Det har varit nödvändigt att göra det i detta fall, och man lär icke kunna tillerkänna de värnpliktiges mening sådan betydelse i allmänhet. Ty beträder man den vägen, torde herr statsrådet, det försäkrar jag, komma till sådana resultat, som herr statsrådet måste vägra vara med om att bekräfta.

Det förefaller mig således, som om den utgångspunkt herr statsrådet valt icke låter sig användas. Herr statsrådet har sedermera, när

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

det gällt att bedöma de olika förslagen sagt, att båda förslagen av de militära myndigheterna äro på samma sätt utdömda, och att det därför icke skulle vara rimligt att för ett förslag säga sig stå med i något avseende starkare militärt stöd än i fråga om det andra. Jag måste säga, att det sättet att citera och återgiva är icke riktigt, och jag skall giva belägg för min uppfattning. Jag återkommer då till de båda fall herr statsrådet själv pekade på, de yttranden som avgivits, det ena av generalstabschefen och det andra av inspektören för infanteriet. Vad säger generalstabschefen rörande de båda alternativen? Han säger i fråga om försvarsrevisionsförslaget, att detta i tillämpning kommer att »för utbildningen innebära allvarligt men», och att i fråga om den första utbildningen och utbildningen till instruktörer det skulle vålla olägenheter så väl vad angår deras egen utbildning som för utbildningen av de truppförband, där de skola tjänstgöra såsom instruktörer». Det är generalstabschefens omdöme om försvarsrevisionens förslag. Om reservanternas förslag åter säger samma myndighet, att genom dess antagande »skulle de värnpliktiges användning såsom instruktörer för infanteriet i det stora hela omöjliggöras». Jag är övertygad, att man icke behöver vara så van att uppfatta nyanser i avgivna yttranden som herr statsrådet är, för att komma till insikt om, att omdömet om de båda förslagen måste tillerkännas helt olika betydelse. I det andra yttrandet, som här åberopats och som förekommer på sidan 20 och följande i den kungl. propositionen, säger inspektören för infanteriet rörande försvarsrevisionens förslag, att vad studenterna »inlärt under första tjänstgöringen måste tillämpas och befästas under de båda för dem föreskrivna repetitionsövningarna; först sedan detta skett, kan man med fog göra gällande, att plutonchefsutbildningen är fullbordad och ändamålet med utbildningen nåtts». Han säger sålunda, att man visserligen kan komma fram till ett teoretiskt inhämtande av kunskap under en kortare tid, men att denna icke skulle bli på det sätt befäst, som skulle vara önskvärd, och han kommer till den slutsatsen, att han måste »avråda» från den ifrågasatta avkortningen av utbildningstiden. I fråga om det av statsrådet förordade förslaget säger samma myndighet att: »ett bifall till reservanternas förslag skulle följaktligen medföra, att målet för de värnpliktiga studenternas utbildning förefelades, och att armén följaktligen vid mobilisering ginge miste om ett betydande antal tämligen välbehöfliga plutonchefer. Förslaget måste därför ur militär synpunkt betecknas *såsom oantagligt*». Jag har icke något emot, att herr statsrådet åberopar sig på militära myndigheters yttranden, ehuru jag för min del måste säga, att jag under arbetet i försvarsrevisionen ofta måste gå emot dem, därför att deras framställningar innebära krav, som äro oförenliga med den allmänna uppfattningen och omöjliga att tillmötesgå. Men jag måste å andra sidan säga, att jag icke kan tolka dessa myndigheters yttranden så, som herr statsrådet gör, eller såsom herr statsrådet framställa tvenne yttranden, av den art jag nu uppläst, såsom likvärdiga yttranden. Det går icke an att, på det sätt herr statsrådet nu gjort, värdera yttranden från myndigheternas sida.

Om resultatet av utbildningen meddelade herr statsrådet, att i

studenternas skrivelser förklarats, att utbildningen forcerats synnerligen starkt. Dessa meddelanden innebära, så vitt jag förstår, en bekräftelse på den mening, jag i försvarsrevisionen och även såsom medlem av försvarsrevisionen på sin tid hävdade, nämligen att man kunde nå fram till ett gott utbildningsresultat på kortare tid än den hittills använda. Men vad innebär då detta? Det innebär, så vitt jag förstår, en bekräftelse på, att om vi fortsätta nu i år på det sätt försvarsrevisionen föreslagit, skall man, trots den avkortade utbildningen, dock nå fram till det utbildningsresultat, som med utbildningen äsyftats, nämligen att de värnpliktiga studenterna kunna fungera såsom plutonchefer. Men därav drager jag en helt annan slutsats än herr statsrådet, ja, en diametralt motsatt slutsats. Han gjorde sig skyldig till den inkonsekvensen, att han å ena sidan menade att när vi i alla fall skulle verkställa avkortning, skulle vi icke nå fram till plutonchefsutbildning, men samtidigt presterar han bevis för att det resultatet är möjligt. Man behöver således icke hysa de farhågor, som herr statsrådet uttalade.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Herr statsrådet verkställde en beräkning, hur många studenterna voro och vilken betydelse deras frånvaro eller närvaro skulle innebära för de olika regementena. Därvid undantog han först och främst dem, som tillhöra kulsprutekompanierna. Men varför skulle han undantaga dem? Dessa deltaga ju också i fortsättningen såsom instruktörer. På vilket sätt vill då herr statsrådet ersätta dem? Jag kan icke förstå, varför man undantager en trupp, som i den fortsatta utbildningen, på grund av bristen på underbefäl, är så väl behövlig. Det förefaller mig, som om herr statsrådet hade anledning att mest sysselsätta sig med denna grupp i stället för att undantaga dem. För övrigt vill jag säga, att detta resonemang att först konstatera brist men därvid anmärka: den blir ytterligare ökad, icke mer än så eller så stor — ett sådant resonemang kan jag icke förstå. Genom denna bevisföring kommer man fram till att, då man har att göra med brist, så, i stället för att *täcka* bristen säger man: det gör ingenting, om man *ökar* denna brist; tål du det, så tål du det. Jag får säga, att det är ett egendomligt ressonemang, då det gäller att reglera förhållandena på ett av vår försvarsorganisations ömtåligaste områden.

Nu förklarade herr statsrådet, att han tänkte täcka saken på det sättet, att genom särskilt använda medel få underbefäl transporterat till de mest svårt blottställda förbanden. Ja, är det statsrådets mening att komma fram med proposition till riksdagen angående beviljande av medel, som skola användas för ändamålet, så tror jag att möjligen åtskilliga av de röster som avgivits i andra kammaren, och vilka säkerligen trodde sig göra besparingar genom det i dag förmiddag fattade beslutet, komma att undra åtskilligt över att följden av deras anslutning till propositionen skulle bli, att man komme att utöka utgifterna på detta område.

Det förslag, som framlagts av försvarsrevisionen och som förordats av utskottet, har nu i herr Widells yrkande förändrats på det sätt, att i själva lagtexten skulle införas en bestämd fixerad siffra på det dagantal, varmed befrielse skulle lämnas. I detta sammanhang vill jag

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

säga, att jag icke förstår den vändningen i statsrådets yttrande, som lydde, att jag i försvarsrevisionen skulle hava anslutit mig till den åsikt, han i denna fråga företräder. Från början hade vi nämligen olika meningar rörande studenternas befrielse. Den mening, jag i försvarsrevisionen företrädde, sammanfaller fullkomligt med det förslag, som nu tagit sig uttryck i det av herr Widell framlagda förslaget; det var på grund av en omröstning i vilken genom ett rent missförstånd den förutvarande majoriteten kom i minoritet, som man i stället kom fram till det beslut, att man icke skulle fixera en bestämd avkortning för studenterna, utan man skulle i det avseendet endast hänföra sig till den i betänkandet intagna motiveringen. Om jag rätt uppfattat vad som yttrades under andra kammarens debatt, gjorde herr statsrådet där en bestämd anmärkning mot utskottsförslaget i den punkten. Lydelsen var obestämd och återgav icke tydligt vad man menade, då den endast hänförde sig till motiveringen. Den förändring som nu är gjord och som överensstämmer med ett yrkande, som av mig framställdes i försvarsrevisionen, bör därför, förefaller det mig, vara för herr statsrådet mer acceptabel, än det förslag, som tidigare förelåg från försvarsrevisionen. I sak har herr Widells förslag redan av revisionen prövats. När det gällde studenterna av 1919 års klass reste, bland andra, undertecknad i försvarskommissionen det kravet, att man skulle tillgodose deras behov av ledighet för fortsatt studieverksamhet, samt att de militära myndigheternas önskan, att ingen avkortning skulle ske, icke finge tillmötesgå, när det gällde så påtagligt vitala och uppenbarliga intressen för de studerande, som att verkligen få studietiden i höst åt sig garderad. Däremot, då det gällde studenternas fortsatta användning under sommaren på de punkter, där försvarsorganisationen uppvisar den största bristen och där denna brist ökats dag för dag, så, ehuru jag vill deltaga i varje lättnad, som kan åstadkommas, har jag för min del icke kunnat finna skäl att befria studenterna i större omfattning, än nu skett. Med hänsyn till den vikt, som måste läggas vid studenternas uppgift att fylla behovet av instruktörer och underbefäl, har jag icke vid avvägande av dessa faktorer kunnat komma till annat resultat än att man borde behålla dem inne i den omfattning försvarsrevisionens förslag innebär.

Vidare beklagade herr statsrådet att utbildningen när 1919 års värnpliktsklass planerades, den icke ordnades på ett så tidigt stadium att denna klass kunnat få ungefär samma lättnader som planeras för 1920 års klass. Det beklagar också jag, men den anklagelsen träffar en ledamot i den regering herr statsrådet själv tillhör. I proposition nr 410 till 1919 års riksdag, där det gällde att planlägga för 1919 års klass, fanns det möjlighet att omlägga deras utbildning. Det yttrades då av dåvarande sjöministern med stöd av ett utlåtande av chefen för kustartilleriet, att han icke kunde vara med om en ifrågasatt minskning av tjänstgöringen utan att han i likhet med chefen för lantförsvarsdepartementet, ansåg, att man i detta avseende skulle låta vid hittills varande förhållande bero. Det förefaller mig därför att det är på närmare håll än mot försvarsrevisionen, som den ärade talaren i detta avseende bör rikta sina anmärkningar.

För min del vill jag slutligen säga att jag varit och kommer i fortsättningen att vara med om försöken att på varje sätt, som är möjligt, lindra den tunga börda, som 1914 års härordning lagt på vårt folk, och jag tror att den politiska situationen är sådan, att man i detta avseende kan gå rätt långt. Men i de olika slagen av avvecklingsåtgärder vill jag se ett system och ett sammanhang. Jag vill icke att man huggar in utan plan på vissa mindre punkter, varigenom försvarsorganisationens sammanhang i väsentliga delar förryckes. Och jag vill att man även under avvecklingen skall bibehålla den styrka, som är förenlig med omfattningen av den kvarstående organisationen. Jag trodde, att en sådan strävan skulle förefalla chefen för lantförsvarsdepartementet naturlig och riktig. Jag finner visserligen att så icke är förhållandet, men denna omständighet hindrar mig icke, herr greve och talman, att yrka bifall till det av herr Widell framställda förslaget.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Herr Wigforss: Jag skall icke upptaga kammarens tid mer än ett par minuter, men jag kan icke uraktlåta, att lämna några faktiska upplysningar till belysande av det sätt, varpå herrar Kvarnzelius och Ekman hävdad sina meningar.

Nu säger den siste ärade talaren, att det är en orimlig ståndpunkt, att vid bestämmande av studenternas värnplikt utgå från något slags rättvisesynpunkt, så att för denna grupp avkortningen komme i något slags förhållande till den, som kommit andra värnpliktiga till del. Jag vill då påpeka, att när försvarsrevisionen började sitt arbete i höstas, framställde den till de militära myndigheterna vissa frågor angående förkortning av tjänstgöringstiden vid specialvapnen. Dessa frågor uppställdes av försvarsrevisionen utan någon som helst kunskap om, huru dessa förkortningar skulle verka rent militärt. Man utgick ifrån att en förkortning av 130 dagar beviljats värnpliktiga vid infanteriet, och därför frågade man om samma dagantal för specialvapnen. Jag vågar säga, att den synpunkt, som därvid dominerade, kraftigt framhävdes just av herr Ekman. Det var således rättvisesynpunkten det var fråga om, och det talades då icke om några militära synpunkter.

Jag skall vidare dra fram ett ytterligare faktum till belysning av, hur herr Kvarnzelius handskas med vissa sakuppgifter, och jag vill göra det, därför att jag har ett bestämt intryck av att så många som här uppträtt kanske gjort intryck av att ha talat med intresse för en avkortning i övningstiden för studenterna. Det har dock varit endast munnens bekännelse, ty så fort man kommit till frågan om handling, ha alla möjliga skäl varit i vägen. Jag kan icke undgå att göra den anmärkningen att man synes känna att här finnes en verkligt öm punkt, och att man därför vill framställa sitt intresse för studenterna så varmt som möjligt. Här finnes nu i förslagstryck ett diagram, som visar, huru försvarsrevisionens ordnande av studenternas övningstid under de närmaste åren skulle komma att verka. Det innebär, att icke blott vårterminen under andra året skulle förstöras utan även halva höstterminen, och vad det betyder, vet varje student som mitt i terminen kommit till universitetet. Det är således icke en enda termin som skulle förstöras, utan så gott som två, och jag förmodar att det var i känslan

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

av, att det icke skulle vara så vackert att säga, att endast två terminer skulle bli förstörda, som herr Kvarnzelius valde formen för sina upplysningars meddelande.

Vidare och för det tredje vill jag anföra en sak för att belysa intresset för studenterna. Man säger, att de skola utbildas till plutonchefer, och av hela diskussionen både inom och utom försvarsrevisionen framgår, att om man icke kan göra studenterna till plutonchefer, är det meningslöst att giva dem en längre övningstid än andra värnpliktiga; om de blott skulle användas till underbefäl, vore det icke någon mening med den långa utbildningstiden. Jag skall nu uppläsa vad generalstabschefen säger om detta förslag att ålägga studenterna 365 dagars tjänstetid för att göra dem till plutonchefer. Han skriver så här: »Vad anginge resultatet av en sådan utbildning, d. v. s. huruvida den vore nöjaktig för tjänstgöring såsom plutonchef, kunde på grund av den hittills förvärvade erfarenheten sägas, att de vapenföra studenter, som ägde särskild begåvning och fallenhet för militärtjänsten, kunde föra pluton någorlunda nöjaktigt under vanliga förhållanden, men att de icke hunne att med plutonchefstjänstgöringen bli så förtrogna, att de under alla förhållanden, förmådde behärska tjänstens olika delar, t. ex. att med säkerhet bestämma plutonens användning såsom spets inom marschbevakning, fältvakt inom förposttjänst eller i allmänhet under sådana omständigheter, då plutonen skulle lösa svårare uppgifter. Genom allenast en repetitionsövning bleve utbildningen icke i tillräcklig grad befäst och tjänsteerfarenheten såsom plutonchef väsentligen inskränkt. För det stora flertalet värnpliktiga syntes man följaktligen endast böra uppställa fordran på halvtroppschefsutbildning.»

Detta visar, att huvudmassan av de värnpliktiga studenterna endast skulle komma att utbildas till underbefäl. Trots att man på det hållet lägger sådan vikt vid de militära myndigheternas utlåtanden och trots den bestämda uppgiften, att endast ett fåtal av studenterna på 365 dagar kunna utbildas till plutonchefer och trots att revisionens förslag om 365 dagars värnpliktstjänstgöring för studenterna alltså är fullkomligt meningslöst, går man ändå in på denna linje. Sådant är det intresse som i handling visas för avkortningen av studenternas värnpliktstid. Jag har velat meddela dessa fakta, för att icke kammaren skall få det intrycket, att bakom de vackra orden om intresse för studenterna ligger ett lika starkt praktiskt strävande att lätta deras bördor.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Endast ett par ord i anledning av herr Kvarnzelius' yttrande. I mitt förra anförande tillät jag mig säga, att icke allenast de studenter hava fördel av en minskning i tjänstgöringen, som skulle taga upp sina studier under hösten. Även för andra vore den av betydelse, nämligen för de fattiga studenter, som behövde skaffa sig inkomster under sommaren. Häremot invände herr Kvarnzelius, att om det verkligen var så, vore det en annan sak. Jag får säga, att jag talat med studenter från olika delar av landet. De flesta ha just pekat på detta deras behov av inkomster. Men herr Kvarnzelius söker dock samtidigt att bagatellisera denna sak då

han i samma andedrag säger: Kanske de behöva inkomster, men staten har i så fall ordnat det så, att de få låna pengar. De skulle alltså låna pengar för att kunna studera. Jag hoppas, att såväl studenterna som andra unga män icke skola följa herr Kvarnzelius' recept och utläsa det så, att bara man kan låna pengar, behöver man icke förtjäna något. Jag har velat beröra denna sida av saken, därför att jag tror, att en lättnad för studenterna även ur denna synpunkt skulle vara mycket välkommen. Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Herr Rosén: Herr Ekman lämnade i sitt anförande en upplysning, som jag icke kan låta stå oemotsagd. Han antydde, att chefen för lantförsvarsdepartementet skulle hava infordrat yttranden från studenterna. Då det yttrandet fälldes, hade jag studenternas skrivelser i min hand och tog mig före att se efter, hur det förhåller sig med saken. Jag fann då, att flertalet skrivelser inkommit till lantförsvarsdepartementet innan den nya regeringen utnämndes. Den skrivelse som är försedd med de flesta underskrifterna, till ett antal av omkring 300, inkom den 28 februari till departementet. I flertalet skrivelser såges inledningsvis, att de undertecknade i anledning av en uppgift i tidningarna angående försvarsrevisionens förslag velat göra sina framställningar.

Jag ber att få inlägga en gensaga mot ett uttalande, som utskottet gör i motiveringen. Det heter där: »Att befria ifrågavarande värnpliktiga från så stor del av tjänstgöringstiden, som departementschefen föreslagit, anser utskottet varken vara ur militär synpunkt tillrädligt eller med hänsyn till de värnpliktigas intresse av förhållandena påkallat.» I en av de värnpliktiga studenternas skrivelser heter det: »vi veta, vilka personliga förluster vi göra och vi veta också att våra förluster äro Sveriges förluster». Denna skrivelse är undertecknad av 7 värnpliktiga studenter, av vilka 6 uppge sig vara civilingenjörer och 1 direktörsassistent. I en annan skrivelse heter det: Det är alltså icke riktigt, såsom försvarsrevisionen säger i sin motivering, att studenterna i allmänhet övergå till universiteten eller högskolorna, »tv det övervägande antalet studenter och likställda inom 1919 års klass äro sådana, som direkt ämna ägna sig åt det praktiska arbetet». Det är uppenbart, att för sådana personer, som skola övergå till praktiskt arbete, måste det vara ett stort intresse att så snart som möjligt befrias från tjänstgöringen. Det är icke ligkiltigt för dem, om tjänstgöringen blir längre än strängt taget behövt är.

Det har sagts av en talare, att studenterna icke skulle vara vittnesgilla i avseende å sin militära utbildning. Jag har dock funnit att de åtminstone äro omdömesgilla. I en skrivelse heter det nämligen, att den tid, som är anslagen till de värnpliktiga studenternas underbefälsutbildning, skulle genom ett mer systematiskt tillgodogörande och genom borttagande av det handräckningsarbete, som de vid truppförbanden fullgöra, väl räcka till för utbildningen och t. o. m. kunna avsevärt förkortas. Denna skrivelse är undertecknad av 299 värnpliktiga studenter. Jag kan icke annat än instämma med studenterna i detta

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

avseende. Ty jag måste säga ifrån, att det är att använda överkvalificerad arbetskraft, när man använder personer med studentexamen för att utföra rengöring och dylikt handräkningsarbete, vilket förekommer i stor utsträckning.

Jag kan icke ansluta mig till herr Widells yrkande, utan anhaller om bifall till herr Johan Nilssons med fleras reservation.

Herr Möller: Jag har begärt ordet för att påpeka en särskild omständighet, men innan jag kommer till den, nödgas jag konstatera ett par saker.

Jag lyssnade åtminstone till största delen av herr Ekmans anförande med stor uppmärksamhet, och i det väsentliga med ett glatt igenkännande av samma motivering, som uti alla gamla debatter rörande försvarsväsendet dykt upp. Men det kan väl också sägas, att denna motivering sällan förut har anförts av liberala talare. Jag måste emellertid, då jag hörde honom framhålla, hur man är tvungen att tillfredsställa den militära sakkunskapens krav, göra den reflexionen, att slutsatsen icke stod i något verkligt förhållande till utgångspunkten, ty då skulle herr Ekman naturligtvis också ha yrkat bifall till de förslag, som framställas från den militära sakkunskapens håll. Nå, detta går naturligtvis icke för honom. Jag tror mig ur denna brist på överensstämmelse mellan utgångspunkt och slutsats för min del våga draga den slutsatsen, att herr Ekman, vilken i lika hög grad som herr Kvarnzelius på grund av en i och för sig mycket naturlig drift sökte genomdriva försvarsrevisionsmajoritetens mening, icke riktigt lyckades hålla balansen, utan helt enkelt förivrade sig uti sin motivering. Han skulle kanske gärna velat ha ett och annat osagt av vad som sades. Herr Ekman fann också nödvändigt att mot slutet mycket starkt understryka, att han icke ville vara med om en dags övning mer än som är absolut nödvändigt och behövt. Denna försäkran är på sitt sätt värdefull. Men jag är övertygad, att ingen militär, ingen officer skall vidgå, att han önskar en dags längre övningstid, än som obetingat är behövt för att vi skola få ett tillräckligt försvar. Det är därför, synes det mig, alltid mera angenämt när jag hör en person så starkt understryka en sådan synpunkt, att han också visar det i handling och icke blott i tal. Nu förmodar jag, att andra kammarens med stor majoritet fattade beslut i icke ringa grad grundats på de upplysningar, som krigsministern lämnat beträffande verkningarna av avkortningen i fråga om utbildningen till troppchefer och plutonchefer, upplysningar vilka kunnat lämnas på grund av en utredning, som är gjord av de militära myndigheterna själva.

Denna utrednings resultat förefaller mig absolut klart. Det kan på två eller tre punkter uppenbarligen sägas, att avkortningen kan medföra en viss desorganisation. Men i det stora hela, för den militära utbildningen i stort sett skulle det praktiskt ingenting betyda, huru vi i detta fall besluta. Jag kan på den punkten upprepa krigsministerns egna ord att, om det föreligger rena undantagsförhållanden, såsom det gör på de ställen, där en lång avkortning över huvud taget kan hava någon menlig inverkan, så kan icke riksdagen vara skyldig

att för den skull offra studentkåren, utan då få väl dessa undantagsförhållanden ordnas genom undantagsbestämmelser.

Men skulle emellertid, trots de upplysningar som lämnats här, första kammaren följa herrar Widell, Kvarnzelius och Ekman, d. v. s. de som närmast representera försvarsrevisionens majoritet, de som i så måtto hava ett speciellt intresse att försvara, att de behöva värda sin egen auktoritet, så vågar jag säga, att all sammanjämkning är utesluten. Man kan väl icke sammanjämka en lagtext och en motivering. Det skola icke herrarna försöka inbilla mig. Man vill i själva verket från försvarsrevisionsmajoritetens sida, trots de nya upplysningar som tillkommit och som utan tvivel bestämt andra kammarens beslut, genom ett beslut i första kammaren på herr Widells linje tvinga andra kammaren, ställa den mot väggen, så att den har att välja antingen det nuvarande tillståndet eller det av försvarsrevisionens majoritet förordade antalet dagar, men däremot fränfalla sitt eget beslut. Då det säkerligen är en stor del av herr Ekmans och herr Kvarnzeli egna partivänner, som deltagit i andra kammarens beslut, måste jag vädja till kammaren och särskilt till de liberala, om det verkligen är nödvändigt för dem i detta fall att följa med i en situation, där de ju uppenbarligen faktiskt följa rena gamla högerresonemang i försvarsfrågan. Vi ha att göra med ett försök att schacka andra kammaren, om jag så får säga, och det är tillrättalagt på det sättet, att, därest det misslyckas, därest ingen sammanjämkning komme till stånd, utan andra kammaren vidhåller sitt beslut, de personer vilka åstadkommit denna situation icke kunna undandraga sig ansvaret för utgången; ansvaret för att allt förblir såsom det är, och att ingen avkortning alls kommer att äga rum. Jag tycker att man skulle ha tagit saken på ett annat naturligare och mjukare sätt genom att helt enkelt slåss för utskottets motivering. I det läge saken ligger synes det knappt vara möjligt för första kammaren och dess majoritet att göra annat än bifalla den socialdemokratiska reservationen, varom jag härmed tillåter mig framställa yrkande.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Den siste talaren anmärkte, så vitt jag förstod honom rätt, i första hand på mitt resonemang, därför att jag upprepade vad åtskilliga militära myndigheter sagt och tillerkände deras yttranden en viss betydelse. Så vitt jag hörde, var det däremot hans anmärkning riktades. Jag får säga, att jag föranleddes därtill av de föregående yttrandena, som ju återopade de militära myndigheternas uttalanden såsom bevis för riktigheten av den ena sidans ståndpunkt. Och det föreföll mig såsom ett naturligt och följdriktigt resonemang, om man påpekade vad samma myndigheters yttranden innebära, tillämpade på båda de här föreliggande ståndpunkterna. Om det skulle vara så, att vi verkligen skulle fränkänna de militära myndigheternas yttranden varje betydelse, skulle ju en utredning på denna punkt vara fullkomligt meningslös. Då skulle vi utan någon utredning kunna fatta beslut. Det förhåller sig uppenbarligen så — och sådan torde uppfattningen vara hos alla som sysslat med sådana här frågor, att man bör taga all den hänsyn, som är möjlig

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

till de militära myndigheternas yttranden, men då deras krav gå längre än folkrepresentationen finner möjligt att uppfylla, måste beslut fattas, oavsett vad dessa myndigheter på den ena eller andra punkten kräva.

Då den siste ärade talaren ville göra gällande, att en sammanjämkning av ett beslut här i överensstämmelse med herr Widells förslag och andra kammarens beslut är omöjligt, förstår jag honom icke. Det föreligger, så vitt jag kan se, åtskilliga sammanjämningsmöjligheter jämväl efter ett sådant besluts fattande, och jag tillåter mig därför, herr talman, vidhålla mitt yrkande på bifall till herr Widells förslag.

Herr statsrådet Hansson: Jag ber om ursäkt, att jag återkommer än en gång. Jag förstår att herr talmannen har aversion mot det myckna talandet. Men jag anser mig pliktig att giva herr Ekman en replik. Han framställde till mig en del frågor, som jag skulle anse oartigt att icke på något sätt besvara.

För det första vill jag säga, att herr Ekman tydligen fullständigt missförstått vad som sagts, men det kan icke bemötas på alla punkter, utan att allt för mycket fresta herr talmannens och kammarledamöternas tålmod. Till exempel det sägs, att om jag hävdar rättfärdighetsståndpunkten beträffande studenterna, är det nödvändigt för mig att ställa mig på den ståndpunkten, att vid alla vapenslag övningstiden skall vara lika, och om jag icke kan acceptera en sådan ståndpunkt, så finns det ingen rättfärdighet i mitt resonemang. Nu vet herr Ekman, som sysslat med militära frågor, att rättfärdigheten icke alltid ligger i det lika dagantalet, utan också i det sätt, varpå tjänstgöringen fullgöres. Om vi taga till exempel Gottlands trupper, så innebär naturligtvis möjligheten att få fullgöra hela tjänstgöringen i en följd en så avsevärd fördel för de värnpliktiga, att någon ökning av tiden väl kunde ha försvarats. Även där det är ett färre antal repetitionsövningar kan det vara ett längre dagantal, utan att det behöver betyda orättvisa. Jag tror också man kan säga, att det icke är någon orättvisa i att dagantalet vid infanteriet i allmänhet är lägre än vid specialvapnen, därför att infanteriets tjänstgöring är tyngre än någon annan tjänst och säkerligen blir ännu tyngre med de nya krav, som komma att ställas på infanteriets utbildning. Jag har således icke hävdad någon rättfärdighetsståndpunkt grundad på lika antal dagar. Men jag har sagt, att det är orättfärdigt om, när man har avsevärt avkortat övningstiden för övriga värnpliktiga, man icke gör den avkortning som är möjlig för de grupper av värnpliktiga, som hava den längsta övningstiden.

Det var ett annat påstående också, som måtte bero på oförmåga att uppfatta vad som verkligen förekommit, då herr Ekman beskylld mig för att på oriktigt sätt hava citerat generalstabschefen. Jag hemställer till herrarna att själva döma. Jag har läst upp *ett helt stycke i ett sammanhang* av generalstabschefens yttrande såväl om försvarsrevisionsmajoritetens förslag som om reservanternas. Herr Ekman tager i stället ut *vissa uttryck* i detta yttrande, vilka han försäkrar hava den största vikten. Jag sätter verkligen den tilltro till första kammarens

ledamöter att, när jag läser upp ett helt stycke, kammararens ledamöter fatta vad som står i det jag läst upp och själva kunna göra den distinktion, som herr Ekman anser nödvändigt att på uppfostrarmanér pränta in i huvudet.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

Herr Ekman frågade: varför har man icke i tabellerna tagit upp de värnpliktiga studenterna vid kulsprutekompanierna? Jo, därför helt enkelt att det icke inverkar på det resultat vi här diskutera. Jag har gjort en framställning av hur tjänsten verkligen kan ordnas, om studenterna äro med eller icke vid de *vanliga* infanterikompanierna. Kulsprutekompanierna ha sina egna studenter, men kulsprutekompanierna äro samtidigt tillgodosedda med underbefäl på ett sätt, som icke har sin motsvarighet vid de vanliga infanterikompanierna. Dessa uppgifter kan herr Ekman lätt få kontrollerade hos de militära auktoriteterna, vilkas anseende tycks ha växt betydligt under aftonens lopp för herr Ekman.

Det var också några ord jag skulle vilja säga om det lilla trick herr Ekman gjorde, när han försökte skrämma kammararens ledamöter med att min tankegång att giva vissa fördelar åt visst underbefäl, så att de toge tjänst vid norrlandsregementena, skulle föranleda ökade kostnader. Det har väl aldrig varit meningen, sade herr Ekman, att när man avkortade tjänstetiden, man skulle betala mer! — Sådant där gör sig bra, om man icke har utsikt att bliva bemött, men har man det, gör man klokast i att icke säga sådant. Den kostnad, som kan uppstå genom att detta underbefäl skulle förflyttas till de norra regementena, blir mycket obetydlig och under alla förhållanden mycket obetydligare än den besparing, som göres genom en ökad avkortning av studenternas övningstid. Men det är ett annat förhållande, som gör, att detta stora argument i herr Ekmans anförande förlorar all betydelse, ty antingen vi ha studenter eller icke, måste vid dessa regementen, där exceptionella förhållanden råda, särskilda åtgärder vidtagas. Vid Jämtlands fältjägarregemente t. ex. finnes det för varje underbefäl, studenterna medräknade, 38 man. Det visar sig sålunda, att man måste ditskaffa underbefäl från andra regementen och vidtaga de åtgärder, som jag antytt. Därför tror jag icke, att det skall lyckas herr Ekman att ingiva kammararen den övertygelsen, att den omständigheten så pass talar mot ett tillgodoseende av de rimliga anspråken på avkortning av studenternas värnplikt, att kammararen skall följa honom.

Det gjordes vidare av herr Ekman mycket starkt gällande, att jag velat framställa saken på det sättet som om han i fråga om studenterna hade intagit en annan ställning i försvarsrevisionen än här. Något sådant har jag aldrig yttrat, herr Ekman! Jag har sagt, att herr Ekman i försvarsrevisionen var med om den formulering av lagen, som föreslagits av utskottet. Nu har herr Ekman gått med på den här föreslagna formuleringen, och den jämförelse, som jag gjorde, avsåg för det första herr Widells ståndpunkt om ett tillfredsställande utbildningsarbete, för det andra herr Kvarnzelius' ståndpunkt, som var densamma som herr Widells, fast uttryckt i andra ord och för det tredje herr Ekmans ståndpunkt, som sammanföll med vår angående lagens formulering. Jag har sålunda icke kunnat göra mig skyldig till någon oriktig fram-

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

ställning om den ställning, som herr Ekman intagit i försvarsrevisionen. Men jag har sagt, att han nu beträffande studenterna fixerat avkortningen i värnplikten till vissa timmar eller dagar, som han då icke hade fixerat och som han tydligt, att döma av vad han nu yttrade till slut, alltså icke än har *definitivt* fixerat. Herr Ekman sade nämligen: visst kan man sammanjämka. Men hur skall man sammanjämka? Om man har att sammanjämka beslut, som gå ut på, att andra kammaren vill giva 130 dagar i avkortning och att herrar Ekman, Kvarnzelius och Widell med den nya ståndpunkten för i dag vilja giva 50 till 60 dagar i avkortning, då är naturligtvis sammanjämkningen någonting mellan 50—60 och 130 dagar, given. Hela resultatet av den sköna soppa, som här kokats, skulle bli, att man fixerar ett dagantal, som icke blivit på något sätt prövat, utan vilket är någonting alldeles nytt som kastats in under debatten. Ty det är dock en väsentlig skillnad mellan herrar Ekmans, Kvarnzelius' och Widells ståndpunkt nu och deras ståndpunkt i förmiddags i försvarsrevisionen. Först ville man göra på det sättet, att man fastställde som det enda fixa, att repetitionsövningen — inom parentes sagt det, som de militära myndigheterna sätta mest värde på — skulle strykas för i år, men ville överlämna till Kungl. Maj:t att bestämma i varje särskilt fall det ytterligare antal dagar, som det kunde vara nödvändigt att också stryka med hänsyn till de värnpliktiga studenternas studier. Nu har man föreslagit en avkortning med 50 till 60 dagar. Men man är från början benägen för en sammanjämkning; så säger åtminstone herr Ekman. Jag får säga, att om man har en så växlande och rörlig ståndpunkt, skall man icke komma med något slags anspråk på, att den ståndpunkten skall betraktas som nära nog ofelbar.

Man har icke kunnat — och det tillåter jag mig mycket starkt understryka — mot de siffror, som jag anförde, göra en enda invändning. Man har icke kunnat påstå i en enda punkt, att de äro oriktiga. Dessa siffror visa vilken oviktig och ringa roll de värnpliktiga studenterna spela för utbildningen av de övriga värnpliktiga. Vore det icke en värdig ställning för en kammare, som räknar sig till heder, att bygga sina beslut mera på en saklig grund än på partipolitiska spekulationer, att även i detta fall på sakskalet fatta sitt beslut? Det beslut, som här påkallas på grund av sakskalet, måste bliva av samma innebörd som andra kammarens beslut.

Herr Pålsson: Herr greve och talman! Jag har begärt ordet med anledning av herr Möllers yttrande, däri han höjde pekpinnen mot det parti, jag tillhör, och bjöd dem rösta med regeringen. Jag tror att ett sådant yttrande är alldeles överflödigt. Herr Möller bör sköta sitt eget parti. De liberala medlemmarna har nog var och en liksom herr Möller sin ståndpunkt i frågan klar. För min del kommer jag att rösta för herr Johan Nilssons m. fl. reservation. Jag har blivit övertygad, att våra utmärkta fackligt högt stående militära myndigheter långt före detta observerat nödvändigheten av att forcera utbildningen av studenterna, och med det förutseende, som jag vet finns på det hållet, är jag säker på, att detta skett. De upplysningar, som framkommit,

bevisa ganska tydligt, att man förstått att inrätta sig på det sättet. Det är ett av de skäl, varför jag röstar för den kortare övningstiden för studenter. Ävenledes gives mig därigenom tillfälle att skipa rättvisa mellan de värnpliktiga i landet, och det vill jag gärna, såvitt jag kan.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Ett annat skäl är, att andra kammaren redan har godtagit denna reservation. Om första kammaren stannar vid ett annat beslut, skall sammanjämkning äga rum, men jag tycker, att all sammanjämkning är av ondo. Det vid en sammanjämkning satta antalet övningsdagar sakna ju faktisk grund och har icke blivit tillräckligt övertänkt. Det blir slumpen som får råda. Då stannar jag hellre vid ett lägre antal övningsdagar för vars användning plan föreligger. Och om det händer, att andra kammaren skulle neka att sammanjämka, vad blir då följden. Då blir det samma dagantal ifråga om värnplikten för studenterna, som det nu är och således ingen nedsättning alls. Jag ber, herr greve och talman, att på grund av nämnda skäl få yrka bifall till herr Johan Nilssons m. fl. reservation.

Herr Widell: Jag skall icke förlänga den sakliga debatten i frågan, men då herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet talat om svårigheter att åstadkomma en sammanjämkning, så ber jag få säga några ord. Herr statsrådet ansåg ingen annan möjlighet för sammanjämkning föreligga än en matematisk sammanjämkning mellan det av Kungl. Maj:t föreslagna dagantalet och det av mig föreslagna. Då vill jag säga, att något sådant är icke nödvändigt, utan att det finnes andra möjligheter och ingalunda behöver man, om en sammanjämkning skall ske på dagantalet, att just gå på en halvering. Det finnes en helt annan och som jag tror ganska tillfredsställande väg, såsom nog kommer att visa sig, om utskottet får saken om hand. Befarade svårigheter att sammanjämka besluten behöva således icke på något sätt hindra någon från att biträda mitt förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Mina repliker, herr talman, skola bli mycket korta. Med anledning av herr statsrådets jämförelser mellan mitt sätt att föredraga generalstabschefens yttrande om Kungl. Maj:ts samt försvarsrevisionens förslag och hans eget, vill jag erinra, att han sökte draga den slutsatsen, som herrarna hörde, att generalstabschefen yttrade sig *på samma sätt* om båda förslagen. Jag har därför ansett det vara anledning för mig att visa, att när man skiljer på det, som yttrats om det ena förslaget och om det andra, så innebär det sagda uttryckligen omdömen av helt olika kvaliteter om de båda förslagen. Jag ber få hemställa, vem som förföll till »trick» — herr statsrådet eller jag — i vårt sätt att citera den som drager ihop det hela och säger, som herrarna hörde, att omdömet är lika om båda förslagen, eller den som visar, att det ligger en väsentlig skillnad i dessa båda omdömen!

Herr statsrådet talade också om de exceptionella svårigheter, som voro förbundna med de ökande underbefälsbristerna. Jag ber då få säga, att de exceptionella åtgärder, som han förordade, att ifrån regementen, som redan nu ha betydande vakanser i underbefäl — men

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

som i allt fall äro bättre lottade än andra regementen — tages underbefäl och föres till de regementen, som hava de största bristerna, icke medföra ett tillfredsställande resultat. Det finnes säkerligen icke någon annan möjlighet på denna punkt att söka bota den förefintliga svagheten än att på detta sätt vara tvungen att taga från regementen, som redan förut hava en i förhållande till behovet svag underbefälsstyrka, och föra till de allra sämst ställda. Det var just denna omständighet, att det icke fanns någon annan möjlighet, som föranledde mig att på denna punkt komma till en annan slutsats och ett annat resultat än herr statsrådet. Och jag hemställer om vem som drog den naturliga slutsatsen ur situationen om icke den som kom till det resultatet, att vid dylikt förhållande kunde man ej släppa studenternas värdefulla medverkan.

Jag ber till slut få säga ifråga om »skiftande ståndpunkter», att den ståndpunkt, jag företrädde i försvarsrevisionen, var just den, att för studenterna borde fastställas en viss uttryckningsdag, varav skulle följa, att för dem skulle bestämmas en fixerad avkortning, precis samma sak som här i dag föreslagits. Sedermera vid den omröstning som skedde, blev detta mitt yrkande på grund av viss omständighet vid omröstningen i minoritet, och då hade jag att pröva, om icke vid det beslut, som sedermera fattades, och som innebar endast en anvisning i motiveringen — skulle leda till samma resultat. Jag ansåg, att i detta fall kunde det icke föreligga så stor skillnad, att jag behövde reservera mig, varför jag i detta avseende har accepterat den tillfälliga majoritetens ståndpunkt. Men därav följer icke från min sida någon växling i åsikt. Den innebär ett konsekvent och klart hävdande av min uppfattning från det ögonblick, då man avslutat prövningen och var färdig att draga slutsatserna.

Jag vill till sist också säga, att jag icke påkallar någon som helst annan hänsyn vid detta besluts fattande än hänsynen till de klara och verkliga sakskälen, och jag hoppas, att de på denna punkt helt och fullt skola verka. Om herrarna rösta med hänsyn till de verkligt avgörande omständigheterna, då tror jag kammaren kommer till samma beslut, som försvarsrevisionen. Det sammanfaller med det senast av herr Widell framställda yrkandet, till vilket jag fortfarande yrkar bifall.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på nu föredragna utlåtande yrkats dels, av herr *Widell*, att utlåtandet skulle godkännas med den ändring, att i den föreslagna lagens 1 § näst efter ordet »hemförlovning» insattes följande: »för studenter och med dem i värnplikthänseende likställda vid marinen under högst 60 dagar och vid hären under högst 50 dagar samt för övriga värnpliktiga», dels ock att den av herr *Johan Nilsson m. fl.* vid utlåtandet avgivna reservationen skulle godkännas.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av ifrågavarande utlåtande oförändrat samt vidare enligt berörda yrkanden; och förklarade herr talmannen sig finna propositioner

nen på bifall till herr Widells yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av herr Johan Nilssons m. fl. reservation, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1 med den av herr Widell under överläggningen föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Johan Nilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 61.

Vid förnyad föredragning av första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 45 § 3 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker.

Om utvidgning av brännvinsförsäljningsbolags rätt att försända brännvin.

I detta betänkande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av en utav herr Carlsson i Solberga väckt motion, II: 242, för sin del besluta, att första stycket av moment 3 i 45 § förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle från dag under innevarande år, som Kungl. Maj:t bestämde, erhålla följande ändrade lydelse:

Spritdrycker må från utminuteringsställe försändas endast efter det köparens motbok företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan erhållits.

Vid betänkandet fanns fogad en reservation av herrar K. A. Nilsson, Jonsson i Hökhult, Bergman, P. Albert Bergström, Åhlmans Olof Olsson och Björkman, vilka av angivna grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att den väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Om utvidg-
ning av
brännvinsför-
säljnings-
bolags rätt
att försända
brännvin.
(Forts.)

Herr Nilson, Karl August: Då denna fråga genom andra kammarens beslut redan blivit avgjord så, att motionen fallit och därmed även utskottets förslag, skall jag icke börja någon diskussion i denna fråga, utan för att upptaga tiden så litet som möjligt inskränka mig till att yrka bifall till reservationen, som alltså är samma förslag, som antagits av andra kammaren.

Friherre Fleming: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall icke heller upptaga någon längre diskussion i själva sakfrågan, utan endast konstatera det ledsamma, att andra kammaren verkligen har bifallit reservationen. Annars tycker jag, att det hade varit en ganska förnuftig förändring, ty frågan gäller en paragraf i rusdrycksförordningen, som förbjuder bolag att på järnväg eller ångbåt skicka spritvaror, utan de skola avhämtas av ombud eller varuägaren själv. Detta har lett till det otrevliga förhållandet att vissa dagar är det stora köbildningar vid utminuteringsställena och tågen belamrade med dessa hämtandes kappsäckar, och för vanligt bondförstånd förefaller det som om det skulle vara mycket trevligare, att dessa sändningar stoppades in i bagagevagnen i stället för i kupén. Men nu vill man enligt andra kammarens beslut gå till väga på samma sätt som förut.

Jag vill säga, att det finnes en hel del andra paragrafer i denna förordning liksom i många andra, som antagits de senare åren, vilka enligt vad jag förut framhållit från denna plats efter mitt förmenande endast leda till förakt för lagarna, ty man har icke längre respekt för lagarna, om de icke äro goda och kloka. Man hade hoppats att på denna punkt få någon förändring, så att dessa ledsamheter av synnerligen betänklig art ej skulle kvarstå, ty från nykterhetssynpunkt ha de icke något spår till inverkan vare sig i det ena eller andra fallet. Emellertid vill jag icke upptaga kammarens tid, då den är långt framskriden, och när jag vet, att det icke tjänar mycket till, varför jag endast ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talman jämlikt föreliggande yrkande propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herrar Heyman och Klefbeck begärde votering, vilken begäran de likväl sedermera återtogo; och då ingen annan ledamot av kammaren påyrkade anställande av omröstning, förklarades frågan härom hava förfallit.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november

1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på hemställan av herr talmannen att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Efter föredragning av den vid aftonsammanträdet början avlämnade kungl. propositionen, nr 425, hänvisades densamma till bevillningsutskottet.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,31 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 7 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll hållet inför statsrådet och t. f. chefen för justitiedepartementet den 6 maj 1920.

Till justitiedepartementet hade från överståthållarämbetet insänts en den 5 maj 1920 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll att, sedan folkskolläraren Oscar E. Larsson blivit av stadsfullmäktige i Stockholms stad utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för tiden till den 1 januari 1922, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 14 § av lagen om val till riksdagen, filosofie doktor *Oskar Borge* blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år 1922.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och t. f. chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet
Hjalmar Nyman.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne april.

Anmälades och godkändes

statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen: nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1921 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till bestridande av kostnader för expeditionen till finska fastlandet och till Åland;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av fonden för krigsfartygs byggande till täckande av mer-

kostnader för vissa ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming m. m.;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av merkostnad för anskaffning av bärgningsmateriel för undervattensbåtar; samt

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av ersättningen till värnpliktig under enskild färd;

första sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass; och

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning;

andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 29 maj 1896 angående blindundervisningen;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskälig arrendestegring;

nr 209, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av en provisorisk lag rörande statskontroll över truster och andra monopolistiska sammanslutningar inom industri och handel;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § utsökningslagen;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnplikts-tjänstgöring;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 17 mom. 7 värnpliktslagen den 17 september 1914; och

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om medling i arbetstvister m. m.; samt

bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 7 mom. 3 och § 18 i förordningen den 22 juni 1883 angående en postsparbank för riket; och

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 49 och 165 §§ lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse och dels lag om visst undantag från tillämpningen av 49 § 1 mom. och 165 § 1 mom. sistnämnda lag.

Anmälades och bordlades
konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av väckta motioner angående folkomröstningsinstitutet;

nr 39, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om organisation av en i grundlag värnad samhällelig publikation för politiska frågor;

nr 40, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en folkomröstning för utrönande av, huruvida folket önskar den monarkiska statsförfattningens bibehållande eller införande av republik;

nr 41, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av §§ 101 och 102 regeringsformen samt tillägg till § 68 riksdagsordningen; och

nr 42, i anledning av väckt motion om ändring i § 104 regeringsformen och § 69 riksdagsordningen;

första lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny konkurslag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av åtgärder i visst syfte i fråga om den svenska Finnmarken.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 602, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande universitetsstatuter, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 7, 10 och 14, bevillningsutskottets betänkande nr 30 samt bankoutskottets utlåtanden nr 47 och 48.

Föredrogs och lades till handlingarna första lagutskottets memorial nr 34, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckta motioner om upphävande av stadgandena angående krigsdomstolar m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 66.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta att på morgondagens föredragninglista skola upptagas först bland två gånger bordlagda

ärenden bevillningsutskottets betänkande nr 29 och samma utskotts betänkande nr 30.

Denna hemställan bifölles.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,10 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
